
UNITÁRIUS ÉLET

56. ÉVFOLYAM 1. SZÁM
2002. JANUÁR-FEBRUÁR

Kéthavonta megjelenő folyóirat

Galla Ágnes felvétele

Reményik Sándor
**MINDENNAPI
RÓZSÁINKAT...**

Te így imádkozol:
A mi mindennapi rózsáinkat
Add meg nekünk ma.

Add, hogy a kenyér mellett rózsá is legyen.
S add Istenem, hogy békében megéljünk
Több rózsán és kevesebb kenyeren.
Te így imádkozol,
Megtoldva csendesen a Miatyánkot.
És Jézus, a Miatyánk Poétája
Szelíden néz e rózsaszín imára –
És helybenhagyja a te betoldásod.

A TARTALOMBÓL

Újévi pásztorlevél

Újévi gondolat

Imádkozom: legyek vidám!

A Tordai Országgyűlés emlékére

Egyházi hírek

Akik előttünk jártak...

„Szentől-szembe” (Józan Miklós emlékére)
Halmágyi Samu

Kereszténység és kultúra

Farsang

Ember a hatalomban (II. rész)

„Új” retorika... (I. rész)

Egyházközségeink életéből

Unitárius vallási műsorok a médiában 2002.

Magyar Rádió – Kossuth adó

Istentisztelet közvetítés

november 10., vasárnap 10.00

„Egy az Isten”

c. vallásos félóra

február 22., péntek 13.30
március 29., péntek 13.30
április 26., péntek 13.30
május 31., péntek 13.30
június 28., péntek 13.30
július 26., péntek 13.30
augusztus 30., péntek 13.30
szeptember 27., péntek 13.30
október 25., péntek 13.30
december 27., péntek 13.30

Magyar Televízió – m1

Istentisztelet közvetítés

szeptember 29., vasárnap 11.00

Őszi hálaadás

„Örömhír” c. műsor

március 10., vasárnap 15.30
június 30., vasárnap 15.30
július 28., vasárnap 15.30
*100 éves a Füzesgyarmati Unitárius
Egyházközség*
december 15., vasárnap 15.30

„Jó reggelt adj, Istenem!” c. gyermekműsor

március 23., szombat 8.00
március 30., szombat 8.00
április 6., szombat 8.00
április 13., szombat 8.00

Kedves Olvasóink!

Lapunk e száma egyszerre szól még az elmúlt évi egyházi, egyház-
községi eseményekről az újról a pásztorlevélén át a karneváli, télbúcsú-
zó időszakról.

Mire a lapot kezükbe vesszük, már hamvazószerda ideje közeledik.

A kulturális rovat illusztrálásra mégis karneváli hangulatú velencei
képeket választottunk, felvillantva azt az életérzést, ami korábbi kultú-
rákban is jelen volt: a tél elmúlása fölötti öröm, a természettel való új-
jászületés ünnepe. A tavaszvárás rítusai a keresztény kultúrába bele-
simulva, akár szentek napjához kötődve, de fennmaradtak.

A lap olvasása közben reményeink szerint kellemes kontrasztot nyúj-
tanak a képek.

Szerkesztőség

*Kéziratokat nem őrzünk meg és
nem küldünk vissza.*

*Az aláírt cikkekért a szerzők vi-
selik a felelősséget.*

*A szerkesztőség fenntartja az
írások szellemét és tartalmát nem
érintő rövidítések jogát.*

Felhívás

***A Magyarországi Unitárius Egyház és az Unitárius Ala-
pítvány tisztelettel és szeretettel hívja fel hívei és hozzá-
tartozói figyelmét arra, hogy adóbevallásuk során a ren-
delkező nyilatkozatban egyházunkat és az Unitárius Ala-
pítványt jelölhetik meg kedvezményezettként.***

***Tisztelettel tudatjuk, hogy egyházközségeink támogató-
sára csakis az alapítványhoz befizetett 1%-os SZJA össze-
get használhatjuk fel, ezért arra kérjük híveinket, hogy a
második 1%-ot szíveskedjenek az Unitárius Alapítvány ré-
szére utalni! Köszönjük megértésüket.***

***A Magyarországi Unitárius Egyház technikai száma:
0200***

***Az Unitárius Alapítvány adószáma:
18052459-1-41***

***A rendelkező nyilatkozatot kitöltve mellékeljük lapunk-
hoz.***

***Köszönettel:
a Magyarországi Unitárius Egyház Elnöksége***

Laptulajdonos:
Magyarországi Unitárius Egyház

Felelős szerkesztő:
Balácsi László

Főszerkesztő:
Kászoni József

Főszerkesztő-helyettes:
Muszka Ibolya

Szerkesztőségi titkár:
Sándor Attila

SZERKESZTŐSÉG CÍME:
V., Nagy Ignác utca 2–4. Budapest, 1055.
Telefon/fax: 311-2801

Terjeszti a Magyarországi Unitárius Egyház.
Előfizethető:
egyházi központunkban személyesen,
vagy egyházi csekken.
Évi előfizetési díj: 1200,- Ft
Egyes szám ára 200,- Ft
Megjelenik kéthavonta.

Felelős kiadó:
Heltai Gáspár Kft.

Index: 25 842

Nyomdai előkészítés:
Kovács Gyula

Készült:
az ETO-Print Nyomdaipari Kft.-ben
Felelős vezető: Balogh Mihály

HU ISSN 0133-1272

A Magyarországi Unitárius Egyház
internetcíme:
www.unitarius.hu

ÚJÉVI PÁSZTORLEVÉL

A 8. Zsoltár, melyet valamikor régen még áhítattal énekeltek, ahogy kezdődik, úgy is végződik. „Mi Urunk, Istenünk, mily fenséges a Te neved az egész földön!”. A zsoltárokból, ebben a csodálatos gyűjteményben azonban nem csak Isten, hanem az ember dicsőítése is elhangzik. „Micsoda az ember, hogy megemlékezel róla és gondod van reá? Hiszen kevéssel tetteid kisebbé az Istennél, dicsőséggel és tisztességgel megkoronáztad őt és úrrá tetteid mindeneken”. Ez nem más, mint a Teremtő és a teremtett felé egyaránt hangzó gyönyörű Himnusz, mely Isten nagyságát, az ember hivatását jelzi, ugyanakkor egy erőteljes figyelmeztetés, mely abban áll, hogy az embernek fel kell ismernie és tudomásul kell vennie, hogy mindaz, ami a föld javai felett uralkodóvá teszi, az Istentől jön, és hozzá kell annak visszatérnie. Ebben a nagyszerű üzenetben az is benne van, hogy az Istentől kapott drága ajándékokkal az embernek élni kell és nem visszaélni, amit sajnos gyakran tapasztalunk mindennapi életünkben.

Testvéreim! Atyámfiak!

Újév reggelén úgy érzem, hogy a 8. Zsoltár szavai, a maguk valóságában hozzánk szólnak, a ma hívő, becsülettel dolgozó és áhítattal imádkozó keresztény, közelebből unitárius emberekhez. Nekünk unitáriusoknak minden időben első és utolsó gondolatunk, miként a zsoltárban, az Istenbe vetett mélységes hit és bizalom volt és az ma is. Erre a megingathatatlan alapra építettük és építjük a Jézus evangéliumán alapuló valláserkölcsei életprogramunkat, melynek központjában az ember, a felebarát, a testvér áll. Mi, akinek eszménye több mint négyszázéves történelmünk folyamán mindig a magasrendű ember volt, hisszük és hirdetjük, hogy ez a világ jó, és abban érvényesülnie kell annak, ami igaz és becsületes, ami az em-

bert a szó nemes értelmében emberré, a teremtés koronájává teszi.

Ennek a jézusi életprogramnak ismeretében és tudatában igyekezett Egyházunk ama „nemes harcot” Istenbe vetett mélységes hittel megvívni, és az evangélium szellemét hivatástudattal megélni. Istenországát építő munkánk a júniusi Zsinati Főtanácson kezdődött el, amikor hivatalba lépett egyházunk újonnan megválasztott vezetősége, és felszentelést nyert három jövőt ígérő lelkészünk.

Azóta minden törekvésünk egyházunk történelmi voltának elismertetése, az Unitárius Élet c. kiadványunk élvezetes olvasmányá és egyházi hírforrássá tétele, egyházközségeink minőségi életének megteremtése és a gyülekezetekben a minden vasárnap megtartandó istentisztelet kötelezővé tétele. Ezen az úton való járásunk nem volt teljesen göröngymentes, és sajnálatos tényként kell megemlítenem, hogy voltak egyházunk előmenetelét akadályozó tényezők, de megelégedéssel kell tudomására hoznom minden unitárius hívünknek, hogy a többség belátta, hogy prosperáló egyházat csakis közösségi munkával lehet építeni, különösen ebben a szekularizált és globalizált világban. Mint gyarló, de lelki újjászületésre újra meg újra kész jézustanítványok, bizakodó lélekkel kérjük Istenünket, hogy továbbra is legyen velünk „nemes harcunkban” ebben az esztendőben is.

Éltető és megszentelő áldása nyugodjék meg templomainkon, gyülekezeteink vezetőin és hívein, a mesélő és imádságot tanító nagyszülőkön, a boldog jövőt álmódó gyermekeinken, unokáinkon, és adjon mindnyájunknak békés, eredményekben gazdag áldott újesztendőt.

Atyafiságos üdvözlettel és főpásztori szeretettel:

Budapest 2002. január 1-jén

Rázmány Csaba
püspök

Újévi köszöntés a Püspökségen

Az új esztendő első napján, a Budapesti Egyházközség templomában népes gyülekezet áhítatában hirdette az újévi üzenetet Rázmány Csaba püspök. Az eltelt év küzdelmeiről szólva hangsúlyozta egyházunk tanteríthetetlen célkitűzéseinek megvalósítását, megköszönve a hívek nagy többségének segítségét, elszakíthatatlan hozzáállását a közös álmok és tervek érdekében. Kifejezésre juttatta azt is, hogy csak az összefogás teremthet igazi felemelkedést, a további félrefaragás nem hozhatja meg egyházunk áhított megerősödését.

Az istentiszteleti szertartás után Balácsi László egyházi főjegyző-püspökhelyettes felolvasta legfőbb egyházi vezetőnk, a főpásztor újévi köszöntőjét, amelyet remélhetőleg minden gyülekezetünkben meghallgathattak híveink.

Ezután Dr. Bardócz-Tódor András, a gyülekezet gondnoka köszöntötte a megjelent híveket, kifejezve újévi jókívánásait.

A templomból a gyülekezet nem otthonába távozott, hanem a tanács-terembe, ahol állófogadás várta. A gyülekezeti terem minden helyét elfoglalták azok, akik nem siettek haza, vagy akiket valamilyen más ok nem vitt el ebből a közösségből.

A fogadás bevezetéseként Balácsi László egyházi főjegyző-püspökhelyettes üdvözölte az egyházvezetést és minden egyháztagot. Köszöntőjében kitért arra, hogy mennyi ragyogó sikert hozott az elmúlt esztendő, ami szinte kikövetelte az illetékesektől, hogy felfigyeljenek egyházunk olyan megvalósításaira, amelyekhez hasonló az előző évek nem ismertek. Hangsúlyozottan kérte, hogy mindazok, akiket a hívek megválasztottak arra, hogy felelősségteljesen vezessék e közösséget, fogjanak össze, álljanak szorosan egymás mellé, és támogassák minden erejükkel azokat, akiket a legmagasabb egyházi funkciókra kijelöltek az elkövetkezendő időszakokra.

Az üdvözlő szavak után Mikó István egyházi főgondnok az eltelt év gondjairól, tapasztalatairól szólt. Kifejtette, hogy mennyi nehézséggel állunk meg szemben, de ezek mellett bel- és külföldön mennyi sikert mondhatunk magunkénak. Reményének adott hangot, amikor arról szólt, hogy ingatlanügyeink rendezése eredményeként talán anyagi gondjaink enyhülni fognak, és az átélés helyett már igazi építésre fordíthatjuk minden erőnket híveink, gyülekezeteink érdekében. Főgondnokunk is jövődönk biztos alapját az összefogásban, az együttműködésben jelölte meg.

Főpásztorunk néhány üdvözlő szava után sor került a szeretetvendégségre, amely alatt sok-sok – úgy érezzük! – tartalmas és iránytmutató, kötetlen beszélgetésre került sor a megjelentek között, amelyeknek – Isten adja! – legyen meg az új esztendőben minden elképzelhető eredménye, gyümölcse.

B. L.

Újévi gondolat

A 2002. év kezdetén olvasmányaim között rátaláltam az Unitárius Értesítő című folyóirat 1937. számában egy Dr. Csiki Gábor lelkész által írt cikkre. Ezen elgondolkoztam bennem is megfogalmazódtak a magam gondolatai az új esztendő elején, és érdemesnek tartottam leírni. Bevezetőül hadd álljon itt egy rövid idézet abból, amit Dr. Csiki Gábor unitárius lelkész írt:

„Az unitarizmus mint vallás a kereszténység legtisztább formája, mint egyház leggyarlóbb az összes keresztény egyházak között”. Ezt a megjegyzést a kolozsvári egyetem katedrájáról egyik professzorom tette. Névleg nem volt unitárius, de azt lehetne mondani, hogy felekezettek fölött álló keresztény lélek volt. Szeretett professzorom fenti megjegyzésében az unitáriusokkal szemben nem volt semmi barátságatlan indulat. Sőt...

A fenti megállapítás először is azt jelenti, hogy különbséget kell tenni vallás és egyház között. A vallás Istennel való kapcsolatunk érzete, amint Schleiermacher kifejezte: Istentől való függésünk érzete. Az egyház ezen érzés ápolására és erősítésére szolgáló intézmény. Egyik a másik nélkül is elképzelhető. Lehet valaki vallásos anélkül is, hogy valamelyik felekezethez tartoznék, mint ahogy lehetnek egyházak, amelyek Isten által rendelt céljukat felejtve, hatalmi szervezetekké válnak, külső formásokban élnek ki magukat: kihull belőlük a vallásos tartalom. Fontosság tekintetében természetesen a vallás áll elől. Ez a cél. Az egyház csak eszköz s értéke is csak azon fordul meg, hogy milyen eredménnyel szolgálja a célt, mennyire tudja a vallásos érzést az emberek lelkében megerősíteni. Legjobb egyház az az egyház, amely a legerősebb hitű és a legbecsületesebb életű embereket neveli a haza és az emberiség

számára. Ha egy intézmény céljának kellőképpen nem felel meg, természetesen javításra, reformálásra szorul.

„Az unitárius vallás eszmeileg a legszebb, öntudatos művelt emberekhez csakis ez illik, az idők is ezt igazolják; mi lehet az oka annak, hogy gyakorlatilag mégsem terjed, híveink száma olyan kevés?”

Egy állítás és egy kérdés fogalmazódik meg a fenti szövegben. Az állítás nagyon szép és remek, de a kérdés elgondolkoztató: híveink száma miért olyan kevés?

Először is azért, mert egyházunk a békesség vallása. Már megalakulása idején egyházunk alapítója, Dávid Ferenc, a hitviták rendjén azt kérte a fejedelemtől, hogy azok a békesség jegyében történjenek. A végén senkit se büntessenek vagy marasztaljanak el. Mindenki szabadon hirdesse és terjessze hit- és vallásos felfogását. Míg ezzel ellentétben a vitatkozó felek azt kérték a fejedelemtől, hogy aki veszít, azt büntessék meg és tiltsák el a további tevékenységtől. Természetesen János Zsigmond fejedelem az elsőre hallgatott. Azóta egyházunk is ezt az elvet követi.

Másodsorban pedig egyházunknak nincsen missziója, vagyis nem térít, de nem is akar senkit se meggyőzni vallásunk igazságáról. Csak ismertetőt adunk hitünkéről, egyházunk felépítéséről, életünkről, de a döntést rábízuk mindenki saját elhatározására.

Harmadsorban egyházunk magyar ajkú és magyar alapítású vallás. Kolozsvárról indult az akkori prédikátor, Dávid Ferenc tanítása és hirdetése szerint, és szentesítette, törvénybe iktatta, befogadott vallássá nyilvánította az 1568. január 6–13. között megtartott tordai országgyűlés.

Kimondták, hogy **a hit Isten ajándéka**, és mindenkinek biztosítva a lelkiismereti és vallásszabadság.

Idegekkel, barátokkal, jó ismerősökkel találkozással és elbeszélgetéssel, akik először hallottak az unitárius vallásról és felőle érdeklődtek, az ismertetés után nagyon sokan így vélekednek:

– Hát én is ugyanígy gondolkodom, ugyanígy hiszek. – Hát akkor te unitárius vagy – mondom.

– De én más egyházhoz tartozom – jön a felelet.

Ezek után arra a következtetésre jutottam, hogy nem is vagyunk mi olyan kevesen, csak a kérdés rossz. Nem úgy kell feltenni, hogy híveink száma miért olyan kevés? Ha nem úgy, hogy **miért vagyunk olyan kevesen az egyházban?** Unitárius hívek, vagy legalább is unitárius gondolkozású hívek sokan vagyunk, vallásunkat sokan elfogadják és támogatják, de az egyházhoz kevesen tartoznak.

Ha egy intézmény céljának kellőképpen nem felel meg, természetesen javításra szorul. Észre kell vennünk azt a tényt, hogy nem sáfárcodtunk elég sikeresen azzal az igazsággal, melyet Isten hitünkben reánk bízott, és amellyel a világot boldogítani és üdvözíteni akarja rajtunk és vallásunkon keresztül. Az unitárius vallás eszményi szépsége és tisztasága feletti lelkesedésében Brassai Sámuel már a XIX. században a jövő vallásának nevezte el. Nem lett még a „jelen” vallása sem. Az unitárius egyház mint intézmény nem tudta elég sikerrel szolgálni az unitárius vallást és hitet. Nekünk a feladatunk ezen javítani.

Ehhez nem is vagyunk kevesen. Elindult már egy folyamat, melyben jól képzett hívek és lelkészek vesznek részt. Azonban az emberek vallásos érzésének megerősítésére és az egyházhoz való tartozásuk tudatára való ébresztéséhez új eszközöket és módszereket is kell használni az elavult régiéik helyett. Ami nem is olyan nagy munka, csak észre kell venni és munkálni az egyház új szerepét az új évezredben az új kihívások és elvárások szerint. **Ebben nekünk mindannyian össze kell fognunk, és közös erővel dolgoznunk: egyháziak és világiak.** A történelem folyamán is mindig ez az összefogás mentette meg egyházunkat a pusztulástól. Megfelelően szervezett egyház nélkül nem tudjuk eredményesen hirdetni és megélni unitárius vallásunkat.

Tenni és cselekedni kell ennek érdekében attól függetlenül, hogy hányan vagyunk, mert nem a fizikai létszám, hanem a lélek számít.

Például és tanulságul befejezem egy véleménynyilvánítással: egy kedves amerikai barátommal beszélgetve, aki korábban metodista lelkész volt, azon merengtünk, hogy az új, neoprotestáns felekezetek mennyivel eredményesebb egyházi életet élnek. Arra a kérdésünkre, hogy mégis mi az oka ennek, mi a különbség köztük és köztünk, ezt a választ adta: azon felekezetek (szekták) hívei olyanok, mint a bárányok (könnyű őket egy akolba terelni); az unitáriusok olyanok, mint a macskák (nehéz őket összetartani, mindenki a maga útját járja).

Léta Sándor

Imádkozom: *legyek vidám!*

(Beszélgetés Istennel verses gondolatok alapján)

Atyám! Gondviselő Szeretet!

Alig eszméltem a letűnt esztendőnk búcsúztatásának élményvilágából, amikor egész lényem tele volt a köszönetnyilvánítással, a hálaadás érzésével, máris újra készítenem szent nevedet, hogy ajkamra vegyem szent nevedet, hogy társalogjak Veled.

Jóleső érzés elmerülni a Te megőrző, megnyugtató szeretetedben most, amikor előttem áll a nagy, titokzatos ismeretlen, egy szemvillanásnyi idő a Te örökkévalóságodban, ez az új esztendő. Annyi mindent kért az elmúlt, arra kérlek, legyen ez az új valóban „boldog új év” minden gyermek számára itt az ég alatt. Oly sokszor nem adatott meg a mi mindennapi rózánk a kenyér mellé, és arcunk sem virágozott vidámságot. Útravaló imádság áldott ajándékáért fohászok Hozzád: legyek vidám!

Ennek a lélekerősítő, akaratedző „hamubasült pogácsának” minden lehetőségét add meg nekem az év minden egyes napján, életem minden helyzetében. Atyám, Te tudod, hogy ha vidámság van lelkemben, körülöttem öröm terem. Házamat is tudom vidámítani, közösségem minden tagjára áterjed ez az érzés. Ha mosolyogni tanítasz és engedsz bármilyen nehéz körülményben, lehull rólam

minden bántás, hitem adta vidámságom megbocsát minden ellenem vétkezőnek, haragom megszélidülve kézfogássá, öleléssé válik. A mindennapi gondok-bajok arcomra nem keszvetet rajzolnak, mélyítve a redőket-ráncokat-barázdákat, hanem imádságos vasárnapi indítanak, meghallatják velem valahol egy kis templom harangjainak hivatgatását, ahova sietve viszem szeretteimet kéz a kézben, szív a szív mellett. Engedd Atyám, hogy minden gondot tűzre vetve, rengeteg bosszúságot feledve lehessen vidám, amikor kincstelen kezem kinyújthatom nincstelen kezek felé, s szegényen is nagyon szerethetek. Vidámságom megsokszorozódik, ha látom, hogy anyéim is ezt teszik mellett és velem. Add nekik is e lelki ajándékot!

Atyám! Ilyen megpróbáló nehéz télen velem együtt milliók ajka esdekel Hozzád, halmozd el teremtett világodat tavaszi álmokkal, ne a hollós téli bűt daloljunk. Megújító tavaszi zsoltár oszlassa el reménytelenségeinket. Ha sokat búvól a gyász, a kétségbeesés, döbbsz rá gyarló, balga panaszkozásaink hiábavalóságára, hogy állhassak a bárak mellé, várva a szent bizonyosságot kipattanni tavaszi rügyekben, szárbá szökkenni

zöldülő vetésekben, ízesedni pirosló gyümölcsökben. Olyan világban élek Atyám, amikor törtetnek a bárak, a senkik, és meglapul az igaz ember, amikor a bűnért szinte fizetnek, a jók-ra, igazakra megvetés, krisztusi sors vár, a Golgota árnyéka vetül a Te dolgaidról álmódokra, és mély alázattal mégis arra kérlek, azért imádkozom: legyek vidám. Úgy ujjongjon lelkem a Tőled kapott örömtől, vidámságtól, mint régen, mikor falum felett az első forrásvízre leltem. Bármit is tartogasson számomra ez az év, amit gondviselő szeretettel vigyázol, népemért, a rámbizottakért, nemzetemért, egyházamért szólok Hozzád, add mindenkinek a vidámságot osztályrészül. Szerény szolgád pedig lehessen „ködökbe csillanó sugár, víg fecskesző boldond viharban, tudatlan gyermekhang ... a jajgató világzavarban”.

Atyám! Szíveknek vizsgálója, hallgasd meg imámat. Légy ott valamilyen minden gondolatomnak, érzésemnek, szándékomnak a mélyén, „Te gondolkozzál bennem Istenem” segíts, hogy vadócba rózsat ölthassak, hogy szebb legyen ez a föld, hogy szépüljön az én munkám nyomán is. AMEN!

B. L.

Az 1568. évi Tordai Országgyűlés emlékére

„Boldog az az ember, aki megtalálta a bölcsességet és boldog az az ember, aki értelmet szerez magának”.

Példabeszédek: 3,13.

Nincs ember, aki ne keresné állandóan a földi boldogságot, ugyanakkor nem minden ember egyformán cselekszik e cél elérése érdekében, mert van, aki az anyagiak birtoklásában, van aki a szellemiek gyarapításában találja meg ezt a boldogságot. Mi is a Biblia bölcs példabeszéd írójával valljuk, hogy nem az a boldog, aki az ezüst vagy az arany birtokosa, hanem az, aki meg tudja teremteni önmagában a belső összhangot, egyszóval az a boldog ember, aki bölcsességben gazdag és ezen nagyszerű tulajdonságot állandóan gazdagítja. Az anyagi javak mérhetetlen halmozása rengeteg bajt és szerencsétlenséget zúdított az emberiségre. E helytelen szemlélet végterméke maga a magunk mögött maradt XX. század, a maga könnyeivel, fájdalmaival, rosszul sikerült döntéseivel, emberpróbáló világnézetével, melynek nyomait még ma is zsigereinkben hordozzuk.

Uram mentsd meg gyermekeinket, mentsd meg értelmünket, hogy romlottságunk ne rontsa meg őket, hogy jobbak lehessenek szüleiknél, hogy építhessék önnön világukat, a szépség, tisztesség, összhang, jóakarát és méltányosság világát – mondja a mindig bölcsességre intő Szentgyörgyi Albert!

Miért nem tanul meg már ennyi idő után sem az ember az egyetemesség szellemében élni, miért nem tartja be a Jézusi kettős parancsolatot, hogy: szeresd az Istent és szeresd az embert! Miért törí szét álbölcsességével az életet, a feladatot, a célt? – kérdi Illyés Gyula. Mi mai emberek vagyunk hivatottak, hogy mindenekelőtt az utánunk következő nemzedékért, de önmagunkért is megteremtjük a bölcsesség által sugallt helyes életformát és a igazán emberi életet.

Ezen emberséges életért, melynek alapfeltétele a bölcsesség, a fizikai és lelkiismereti szabadság, küzdött és harcolt az a két nagyszerű ember, akik az inkvizíció által sötétbe borított világban, a XVI. század közepén elhozták a világosságot, amire mi unitáriusok különösen büszkék vagyunk, mégpedig a vallás és lelkiismereti szabadságnak fényes világosságát. 434 évvel ezelőtt egy nagyszerű ifjú erdélyi fejedelem, János Zsigmond és egy értelemben és bölcsességben kortársait évszázadokkal megelőző – úgyszintén erdélyi – püspök, Dávid Ferenc január 6–13. napjain a tordai országgyűlésen kimondták a lelkiismereti és vallásszabadság törvényét, miszerint a hit Isten ajándéka.

E hit az én koronám, mely adja nekem és szeretteimnek az élet és a szolgálat örömét, Egy Istenünk állandó jelenlétét, aki mindenkor Jézus követségére és nem imádására buzdít.

Olvasmányaim során találtam egy cikket, érdekes módon a Népszabadság c. napilapban 1993. február 24-i dátummal, Hankó Ildikó tollából,

mely cikk szerintem 434 éve minden évben meg kellett volna jelenjen minden magyar újságban, s amelyből röviden idézek néhány sort:

„Jó lenne ha beleivódna a magyar köztudatba, hogy létezik egy olyan fogalom a türelem –, amelyről unos-untalan hallhatunk a rádióban és a televízióban, olvashatunk a sajtóban (bár megélését a közéletben sajnos igen sokszor nem tapasztaljuk), melynek törvénybe iktatásával hazánk nemcsak Európát, hanem az egész világot megelőzte, mégpedig abban a korszakban, amikor máglyán égették meg az „eretnekeket” (pl. Genfben Szervét Mihály spanyol reformátort), és Franciaországban ezerszámra mészárolták le a hugenottákat, a kor francia protestánsait (Párizs 1572. aug. Szent Bertalan éj). Örömmre szolgál, hogy az erdélyi magyar köztudat az 1568. január 6–13. között tartott gyűlést nevezi »a tordai országgyűlés«-nek. Ennek a tordai országgyűlésnek kiemelkedő voltát tanítja az is, hogy a múlt század végén Torda-Aranyos vármegye és Torda városa a millenniumra éppen ennek az országgyűlésnek festette meg azt a jelenetét a korszak neves festőművészeivel, Kőrösfői Kriesch Aladárral, amikor Dávid Ferenc János Zsigmond fejedelem és az erdélyi rendek jelenlétében kihirdeti a vallási türelmet és a lelkiismereti szabadságot. A törvény szövege önmagáért beszél, magyarázni, kommentálni tehát felesleges lenne, idéznünk azonban – akárhányszor is – kell: Urunk Ó Felsége miképpen elelőtt való gyűléseibe országával közönséggel az religio azaz vallás dolgáról végzett, azonképpen mostan és ez jelen való gyűlésében azt erősíti, tudniillik hogy midőn helyükön a prédikátorok az evangéliumot prédikálják, hirdessék, ki-ki az ő értelme szerint, és a közösség, ha venni akarja, jó, ha nem, pedig senki kényszerítéssel ne kényszerítse, az ő lelke azon meg nem nyugodván, de oly prédikátort tarthasson, akinek tanítása neki tetszik, ezért pedig senki a superintendensek közül sem egyebek a prédikátorokat meg ne bánthassa, ne szidalmaztassék senki a religioért senkitől az előbbi konsztitúciók szerint, és nem engedtetik ez senkinek, hogy senkit fogsággal, avagy helyéből való elmozdítással fenyegetsen a tanításért, mert a HIT ISTENNEK AJÁNDÉKA – ez hallásból leszen, mely hallás Istennek ígéje által vagyón”.

E nagyszerű újságcikk után szeretném megjegyezni, hogy sajnos a bölcsesség nem egy általános magyar tulajdonság, aminek következménye az, hogy ezen nagyszerű, vallás- és lelkiismereti szabadságról szóló törvény nem szerepel egyetlen iskolai tankönyvben sem, és szeretett hittestvéreink, akiket mi mindig tiszteltünk és akikkel szemben még akkor is toleránsak voltunk, amikor a hatalom a kezünkben volt, agyonhallgatják azt, ami a türelem és a reformáció természetes követke-

ményeként jött létre, mégpedig az unitárius vallás, amit sajnos a cikk írója sem mert megemlíteni, de nemcsak ő hanem azt elhallgatja az egész magyar köztudat is. Sőt mi több, még a történelmi egyházak sorából is kihagytak, amit a Magyar Köztársaság elnöke, Dr. Mádl Ferenc a rendszer-váltás óta eltelt időszak legnagyobb történelmi tévedésének, s a médiatörvényt, mely ezt megtette, legfélresikerültebb törvényének minősített, és jogosan.

Talán ennek tudatában írta egyházunkhoz haláláig hú Török Tamás, az író, dramaturg a következő fájdalmas de nagyon is igaz szavakat: „Van egy egyház, mely magyar földön született, az unitárius. És mert szemmel látható a kereszténység formálódó egysége, annál fájdalmasabb ennek az egyháznak mai, itthoni, szülőföldje-vesztett, árva sorsa. Mintha csak megtúrt menekült lenne... történelmi múltját és értékét, rangját és magyarságát figyelembe se véve, egyházaink között szinte utolsónak rangsorolják”. És ez még nem elég... Egy unitárius gyermekünk a szórványban, nem lévén a közelben unitárius templom, elment a katolikusba hitoktatásra. Amikor a plébános megtudta, hogy a gyermek unitárius, azt mondta, hogy az unitáriusok azok nem is keresztények, és el kell felejteni ezt a vallást és be kell állni a katolikusok sorába.

Ezen szemlélettel ellentétben bátran merem ki mondani, és meg is követelem, mint egyházam jelenlegi vezetője, a Magyarországi Unitárius Egyház Alaptörvényének és híveinek nevében, a tolerancia jegyében, mely vallásunk alapvető követelménye, hogy ne egy plébános mondja meg, hogy keresztények vagyunk-e vagy sem. Hogy azok vagyunk arra a legjobb bizonyíték az a Dávid Ferenc-i szemlélet, mely a történelmi Jézust állította egyházunk, hitünk és vallásunk középpontjába, azt a történelmi Jézust, akit még mielőtt felruháztak volna isteni tulajdonságokkal a 325-ben megtartott niceai zsinaton, az egész kereszténység emberként tisztelt és követett.

A mi kereszténységünk nem valami általános kereszténység, mely minden lélekre talál és mindenkit kielégít. A mi vallásunk a reformáció természetes következményeként született, azaz hozzátartozik ahhoz a történelmi életességhez, mely 434 évvel ezelőtt szükségesnek látta kimondani, hogy az unitarizmus szabadság, hogy a hit Isten ajándéka és hogy mindenki azt a vallást gyakorolja, mely hitével megegyezik. Csapodi Miklós országgyűlési képviselő nagyszerűen jegyezte meg a XI. kerületben található Dávid Ferenc emléktábla koszorúzásakor, hogy „egyházalapító püspökünket, Dávid Ferencet a türelem avatta igazi kereszténnyé, igazi Jézus-követővé, mert hirdette ugyan a maga vallását és annak igazságát, mégpedig Isten oszthatatlan egységét és Jézus emberségét, de türelemmel és tisztelettel volt mindig azok iránt, akik másként hittek, vagy másként gondolkodtak. Magát a megfeszített Krisztus igaz szolgájának nevezte, a Szentírást kívülről ismerte, és így megélhette annak minden tanítását, miszerint az Úrnak szolgálja legyen mindenki iránt türelemmel”.

A türelem állandó gyakorlása és az ebből fakadó tiszta és egyszerű hit tartott meg minket a legnehezebb megpróbáltatások közepette, ez az a hit, mely kitermelte a minőségi unitárius egyházat, amit bizonyít az a tény, hogy ha nem is vagyunk egy mennyiség, de az elmúlt évszázadokban olyan embereket adtunk a nemzeti kultúrának, mint Dávid Ferenc vallásalapító, Enyedi György, Szentábrahámi Lombard Mihály, Uzoni Fosztó, Lázár István, Kriza János, Brassai Sámuel, Orbán Balázs, Varga Béla, Balázs Ferenc, Bartók Béla, Józán Miklós, Erdő János és még sorolhatnám, akik számottevő értékekkel gazdagították nemzeti értékeinket és kultúránkat, akik mindvégig arra törekedtek, hogy az emberi lélekben megtartsák a testi és lelki egyensúlyt.

Mert boldog az az ember, aki megtalálta a bölcsességet, és boldog az az ember aki értelmet szerzett magának. Boldog az az ember, aki már tudja, és mind többen és többen vannak ilyenek, hogy igenis van egy hit, egy magyar alapítású vallás, melyről ha nem is beszélnek sokan, az mégis van, létezik és mélyen gyökerezik nemzeti kultúránkban. Ezt a hitet próbálják négy évszázada elvenni tőlünk, amiért mi unitáriusok nem hármat, csupán egyet imádunk, a Jézus által is hangoztatott és a legtökéletesebben megrajzolt Egy Istent, a Gondviselő szerető édes Atyát. Volt amikor ezen a téren még erőszakot is alkalmaztak velünk szemben, amikor elvették diplomainkat és iskoláinkat, mint a 150 éven át tulajdonunkat képező kolozsvári Mátyás templomot és Óvári iskolát.

De felhívom a figyelmeteket, hogy nemcsak erőszakkal lehet valamit valakitől elvenni. Igaz ma már nincs erőszak! De a róka sem erőszakkal vette el a sajátot a hollótól, a hívek és az ifjúság lelkéből sem erőszakkal ölték ki a hitet az elmúlt ötven év alatt, hanem agymosással és a túlzott liberalizmus propagálásával! Ez és a prozelitizmus, vagyis a lélekalászás az első és legnagyobb veszély, mely fenyegeti nemcsak a mi egyházunkat és vallásunkat, hanem az egész magyarországi kereszténységet.

A másik veszély mely ránk leselkedik az, hogy kisebbségben vagyunk. A kisebbséget az jellemzi, hogy védekeznie kell a többséggel szemben, és ez 434 éven át mindeddig hála Istennek sikerült, mert íme itt vagyunk: Istenben élünk és mozgunk. Mi mindig is tiszteltük és tiszteljük a többség hitét, de igaznak a magunkét tartjuk. Mi toleránsak vagyunk mások hitével és másságával, amit ugyan nem pártolunk, de hitünk dolgában senkivel sem alkuszunk. Mi semmit sem tettünk és nem fogunk tenni mimikriből, hanem erős és kemény meggyőződésből, hogy ezzel kifejezésre juttassuk tiszta Egy Istenbe vetett unitárius hitünket.

Végezetül jogosan felmerül a kérdés, mivel tudjuk alátámasztani az eddig elmondottakat. Mit adtunk tulajdonképpen mi a magyar társadalomnak, mivel gazdagítottuk a magyar kultúr- és egyháztörténelmet? E kérdésre a választ nagyszerűen fogalmazza meg Gellérd Imre boldogemlékezetű lelkészünk miszerint: Adtuk nemzetünknek Egy

Istenbe vetett hitünket, eredeti színt a vallások történetében. Aadtuk az ember Jézus ősfogalmát, akit minden körülmények között követni kell. Aadtuk az emberbe vetett mélyeséges hitet, ezt a sajátosan unitárius humanizmust. Az ész szerepét az elmélkedésben. Aadtuk a világ egységének és egy-
lényegűségének a hitét, az emberrel szemben támasztott erkölcsi igényességünket. Aadtuk az örök reformáció szükségességének általános törvényét, a fejlődés és a tolerancia eszméjét, a babonák elleni harcot. És végül de nem utolsósorban aadtuk az ontológiai kereszténység fogalma mellé az érték-
kereszténység fogalmát. Hát ezt aadtuk testvéreim! És ez nem kevés!

Egyházunk nem ír elő kötelező hitvallást híveinek, mégis alapvető summázásnak fogadhatjuk el a fenti felsorolást. Ezen nagyszerű értékeinket és unitárius hitünk eszmerendszerét próbájuk tudatosítani híveinkben, szimpatizánsainkban és mindazokban, akik figyelnek ránk.

Ilyenformán bátran és felemelt fejjel állíthatjuk, hogy cselekvő részesei vagyunk és maradunk az egész emberiségnek, a kereszténységnek és a világ unitarizmusának. Ámen!

Rázmány Csaba

Elhangzott 2002. január 13-án, a rádiós istentiszteleten, a Bartók Béla Unitárius Egyházközségben.

Főtiszteletű Püspök Úr!

Felvidékről hazafelé, Kolozsvárra utazva hallgattam az Ön által tartott Istentiszteletet a Kossuth Rádióban. Az Isteni Gondviselés akaratát látom abban, hogy Ön is kiemelten megemlékezett az 1568-as Tordai Országgyűlésről, mely a világon először iktatta törvénybe a vallás és lelkiismeret szabadságát.

Tájékoztatni szeretném Püspök Urat, hogy a Magyarok Világszövetsége Erdélyi Társasága (VET) az idei Madéfalvi megemlékezésen hirdette meg, hogy a fent nevezett világtörténelmi jelentőségű évforduló legyen minden évben a SZABADSÁG MAGYAR NAPJA (mellékelve). A javaslat igen nagy tetszést aratott és már több szervezet is csatlakozott hozzá, egyben különböző javaslatokkal éltek (mellékelve).

Patrubány Miklós

a Magyarok Világszövetségének elnöke

A szabadság magyar napja

VET-javaslat: legyen minden év második vasárnapja a Szabadság Magyar Napja

A magyar nép legfőbb erőforrása a szabadság szeretet.

Ezt bizonyítja egész történelmünk, az előttünk járó nemzedékek egyetemes emberi szabadságjogokért folytatott harca, a törekvés, hogy e szabadságjogokat – meggyeszer a világon elsőként törvény által is szentesítsék. E korszakos kezdeményezések és eredmények előtt fejet hajtva hadd emlékeztessünk arra, hogy eleink:

1222-ben az Aranybulla révén nemcsak a szárazföldi Európa első alkotmányát fogadták el, hanem egyben törvényerőre emelték a jogállamot és a népakarat érvényesülését megalapozó ellentmondási és ellenállási szabadságot,

1505-ben a Székelyudvarhelyi Constitutióban, amely kimondta, hogy székely embert érvényes bírósági ítélet nélkül fogva tartani nem szabad, a személy méltóságát és szabadságát helyezték a törvény védelme alá,

1568-ban, január második hetében a Tordai Országgyűlés döntése szerint a világon első ízben foglalták törvénybe a legfőbb emberi szabadságot – a hit, a lelkiismeret szabadságát.

Meggyőződésünk, hogy elődeink nagyszerű példája, az általuk több száz éve kivívott jogok emlékezetbe idézése erősíti magyar közösségeinket.

Ezért a Magyarok Világszövetségének Erdélyi Társasága kezdeményezi, hogy minden év második vasárnapja, a hit szabadságát törvényre emelő Tordai Országgyűlés napja legyen

a Szabadság Magyar Napja.

Felhívással fordulunk a világ magyarságához különösen a jelenlegi határokon kívül eső közösségekhez, hogy csatlakozzanak kezdeményezésünkhöz, és minden évben ezen a napon méltó rendezvényeken emlékezzenek meg a magyarságnak az egyetemes emberi szabadságjogok intézményes biztosításában játszott úttörő szerepéről.

Javasoljuk továbbá, hogy a Magyarok Világszövetsége a Szabadság Magyar Napján évről évre rendezzen a magyar közösségek által is lakott más-más országban helyzetértékelő tanácskozást, amelyen a nemzeti közösségek képviselői vegyék számba közösségeik szabadságjogainak alakulását.

Egyben elhatározzuk, hogy a Szabadság Magyar Napjának össznemzeti ünneppé emelésére tett jelen indítványunkat 2002. január 7-én Madéfalván, a SICULICIDIUM napján tesszük közzé. E napon, 1764. január 7-én háromszáz ártatlan székely halt mártírhálált. A gátlástalan hatalom ártatlanok lemészárlásával torolta meg, hogy nemzetársaik védelmezni merték a haza őreiként megszerzett, évszázadok óta sérthetetlen öngazgatási szabadságukat.

Emlékeztessen a Szabadság Magyar Napja minden magyart arra, hogy közösségi jogainkért vállalnunk kell a küzdelmet.

Kolozsvár, 2002. január 5.

A Magyarok Világszövetségének Erdélyi Társasága

Egyházi hírek

Rázmány Csaba püspök év végi és új év eleji tevékenységéből

Advent negyedik hetében a köztársasági elnök, **Dr. Mádl Ferenc** fogadta a Parlamentben a nagy és kis történelmi egyházak vezetőit.

A megbeszélés bevezetéseképpen a köztársasági elnök az egyházak azon tevékenységéről kért tájékoztatást, hogy azok az elmúlt év során mit tettek az abortusz, a kábítószer terjedése és a szociálisan rászorultak támogatása érdekében.

Egyházunk nevében püspökünk, **Rázmány Csaba** tájékoztatta az elnök urat, hogy a Magyarországi Unitárius Egyház egy jó és egészséges családpolitika népszerűsítésével próbálja meggátolni a népesség fogyását, továbbá a valláserkölcsei nevelés terén tevékenykedő hitoktatóink minden felvilágosítást megadnak gyermekeinknek a drogok káros, veszélyes és visszafordíthatatlan következményeiről. Ami a szociálisan rászorultak támogatását illeti, egyházunk lehetőségeihez mérten mindent megtesz, hogy a rászorultak mindenkor

megkapják az anyagi, de főleg a lelki támogatást.

A találkozás ökumenikus és baráti légkörben zajlott.

*

Ezen év január 20-án vasárnap délután 3-órától emlékeztünk meg a három nagyszerű lélek, **Jahn Pallach** cseh, **Bauer Sándor** magyarországi, és **Moysesz Márton** erdélyi vértanúkról, akik fiatalon tűzhálalal áldozták fel életüket, ezáltal tiltakozva az elviselhetetlen diktatúra és igazságtalanság, valamint az emberi jogok és szabadság lábballal tiprása ellen.

A megemlékezésen **Rázmány Csaba** vezetésével, együtt imádkoztunk a vértanúk lelkéért a megjelenetekkel, akik kegyelettel és részvétellel emlékeztek a mártírookra.

A magyarországi Unitárius Egyház képviselőjében koszorút helyezett el az emléktáblán **Rázmány Csaba** püspök, **Léta Sándor** lelkész és **Pálffy László** presbiter.

*

2002. január 20-án, vasárnap délután 18-órától kezdettel a Kálvin téri református templomban volt az *Imahét a Krisztus-hívók egységéért* országos megnyitó istentisztelete, melyen az istentiszteletet vezették: **Dr. Paskai László** bíboros, prímás, Esztergom-budapesti érsek, **D. Szezik Imre** evangélikus püspök-elnök, **D. Hege-dús Lóránt** református püspök, **Rázmány Csaba** unitárius püspök, **Mészáros Kálmán** baptista egyház-elnök, **Dr. Hecker Frigyes** metodista lelkész, **Páll László** református lelkész, **Dr. Berki Feriz** ortodox esperes, **Magyar Máriusz** román ortodox esperes, **Kalota József** ortodox érseki vikárius, **Bozsity Jován** szerb ortodox lelkész.

A istentisztelet, melyen nagyon sok unitárius hívünk is részt vett a többi felekezet híveivel együtt, egy nagyon jó alkalom volt arra, hogy ismételten kinyilvánítsuk hitbeli és nemzeti egységünket.

December 4-én **Balácsi László** püspökhelyettes, egyházi főjegyző részt vett a *Magyar Bibliatársulat Alapítvány* közgyűlésén, Budapesten, a Kálvin János Kiadó székházában. A megjelent tanácsstagok meghallgatták a különböző beszámolókat, köztük a Romániai Bibliatársulattal való kapcsolatról szólót. Hallhattunk az elmúlt év kiadványairól és a bibliaterjesztő munkáról. Elfogadtuk a számvizsgáló bizottság jelentését. Örömmel nyugtáztuk, hogy a Bibliatársulat honlapja is elkészült.

Felhívást tettünk közzé a személyi jövedelemadó 1%-ának a Társulat számlájára történő átutalása tárgyában. Tovább folytattuk a következő év, évek alatt végbemenő alapszabály-változtatási elképzeléseink megvitatását. Eredményes év után újabb sikeresnek nézhetünk elébe.

December 8-án, délután 4 órakor **Balácsi László** egyházi főjegyző, püspökhelyettes felesége társaságában részt vett a *Szent Korona Társaság* ünnepén Budapesten, a Mátyás templomban. Megindító volt az a díszfelvonulás, amelyen a korona másolatát a koronaőrök és különböző rendek képviselői között az egyházi képviselők, körbejárva a templomot, bekísérték a Szentélyben elhelyezett talapzatra.

A szentmise keretében fentnevezett beszédet tartott, s egyházunk nevében hangsúlyozta, hogy hitfelfogásunk távolsága ellenére is unitárius egyházunk és híveink minden korban őszinte tisztelői és fenntartói voltak – és azok ma is – nemzetmegtartó értékeinknek és azokhoz kapcsolódó hagyományainknak. Keresztény összefogásra szólította fel a megjelent ünneplőket.

Karácsony nagyhetén a *Békés Megyei Meggyűlés* elnökének meghívására megjelentünk az esedékes közgyűlésen. Itt a megyei egyházak külön napirendi pontot kaptak lehetőségként, hogy beszámoljanak az egyházaik 2001-ben végzett munkájáról, gondjaikról-bajaikról, jövőbeli elképzeléseikről. Nagy elismerést szerzett kis egyházunk a millenniumi ünnepi rendezvényeivel. Köszönetet mondtunk a megye messzemenő anyagi és erkölcsi támogatásáért. Egy gyönyörű kivitelezésű lexikkal ajándékoztak meg, amelyben templomunkról és rólunk is jelent meg fénykép és tudósítás. Az elkövetkező új esztendőben is támogatásról biztosítottak minket is anyagilag, hiszen 2002-ben lesz 100 éves az egyházközségünk, amelynek július végi ünnepségeire meghívtuk a megye vezetését.

B. L.

Meghívó

A Magyarországi Unitárius Egyház Elnöksége szeretettel hív minden érdeklődőt

Dr. Semjén Zsolt,

a Kulturális Örökség Minisztériuma helyettes államtitkára

Az egyház és állam viszonyának alakulása az elmúlt négy évben

című előadására.

Az előadás 2002. február 21-én 18.00 órakor kezdődik

a Bartók Béla Unitárius Egyházközség templomában (1092 Bp., Hőgyes E. u. 3.)

Akik előttünk jártak...

„SZEMTŐL-SZEMBE”

Józan Miklós emlékére

„Most látunk tükör által és homályos beszéd által, de akkor szemtől-szembe...”

1. Korinthus XIII. 12.

Kedves Testvéreim! – Az Isten, az örök Teremtő, azért ruházott fel minket testi és lelki tulajdonságokkal, hogy mi ezek révén egy külön világot alkothassunk magunknak. Egy külön világot, amelyben mégis minden mintegy párhuzamosan

halad azzal az alkotással, amely az Ő kezeiből került ki. Isten világa és az ember világa tehát e szerint nem is állhat szöges ellentétben egyik a mással. Inkább azt mondhatnók, hogy egymást kiegészítik. Az ember világa alsóbbrendű világ; az Isten világa felsőbbrendű világ. Az egyiket a másik nélkül nehéz volna megérteni. Az egyik a tervezet: a másik a kivitel. Az egyik a kiindulási pont: a másik a megérkezés. Az egyik az álom világa: a másik a beteljesülés.

Ez az elgondolás ilyenkor – az Újesztendő első napjaiban – méltán foglalkoztat bennünket; mert eszmélkedésre indítja a mindennapi élet ezer gondja és sivár küzdelmei között forgolódo lelket. Szeretnénk tisztán látni: s helyzetünket a teremtmények végtelen sorozatában felismerve, ragaszkodni óhajtanánk az általunk kitűzött örök ideálhoz, amely idelent a boldogságban, odafent pedig az üdvösségben leli magyarázatát.

A nagy apostol is így ítéli meg az emberi sorsot. A hit szemeivel tekint maga körül. Az élő reménység szálaival köti egybe az eget és a földet. S az isteni szeretet áldozati oltárát állítja oda romolhatatlan kincs gyanánt tanítványainak és követőinek lelki szeméi elé. S ezenközben olyan tisztán és szépen magasztalja földi létünk és keresztényi mivoltunk alapvető törvényét, hogy kénytelenek vagyunk az ő meseteri megállapításai előtt feltétlenül meghajolva, neki mindenben igazat adni.

Igen! „A szeretet soha el nem fogy...” Hol tanulta az írásmagyarázó ezt a szavakba alig foglalható bölcsességet? Kihez járt iskolába? Vagy talán elegendő volt az Úr Jézussal a damascusi úton történt misztikus találkozása arra, hogy a lelke gyökeréig megrendülve és átalakulva, magáévá tegye a megváltásban rejlő gyönyörű gondolatot s azt élvezve, mások számára is kívánatosá és hozzáférhetővé tenni igyekezzék?! – Nézetem szerint ez volt az a fordulópont az ő életében, amelyhez egyszer minden Isten által küldött igazi apostolnak, sőt minden egyes hívő léleknek el kell jutnia. Nem tanácskozott többé „testtel és vérrrel”, hanem felajánlotta magát, hitét – tudását

56 évvel ezelőtt, 1946. január 7-én hunyt el áldott emléké püspök elődünk, aki rendkívüli műveltségével kiemelkedő érdemeket szerzett az unitárius kultúra ápolásában – lelkeszi, püspöki és felsőházi tevékenysége mellett.

Beszédei lelki mélységet és kiváló retorikai képzettséget tükröznek.

Ezek közül választottunk egyet, mellyel rá emlékezünk.

– töretlen akaratát, munkabírását és rettenthetetlen bátorságát a krisztusi eszmék szolgálatára, Isten országának megépítésére itt a földön. Az alsóbbrendű világ csak munkatér volt az ő számára, ahonnan kiindulva először önönmagában épített fel egy felsőbbrendű világot, amelynek áldásait és jótéteményeit az általa alapított gyülekezetek lelki életére kisu-

gározni törekedett. Meg volt győződve arról, hogy az ő munkája nem hiábaváló az Úrban, s gazdagon megjutalmazva érezte magát abban a hűségben és odaadásban, amellyel kipróbált hívei a megértő lélek erejével melléje állottak, s vele együtt készek voltak szenvedni az igaz ügy diadaláért.

Ez a bensőséges szent viszony közte és a gyülekezetek között fennállott akkor is, amikor személyesen nem jelenhetett meg hívei körében. Az élő szó varázsát méltán pótolhatták azok az eszméletű és egyúttal gyakorlati irányú levelek, amelyek az életbölcseiség gazdag tárházai a keresztény világban mind a mai napig, mert egyes mondásait a modern kultúra mesterei se igen tudnák túlszárnyalni. Példa reá éppen az első korinthusi levél XIII. fejezete, melyben az istenés emberszeretet mindenhatóságát dicsőíti. Aki így írt, így beszélt, így élt és így is cselekedett, az méltán elmondható vala magáról – ha mindjárt szívének legszentebb óhajta gyanánt is – „Élek többé *nem én*, hanem él bennem a Krisztus!...”

Ebben keresem, és ebben látom én, kedves Testvéreim, azt a magasabbrendűséget, amely összhangban áll a keresztény Anyaszentegyház alapító Nagymesterének, az örök Tanítónak életformájával. A kereszténység nem külső keret, amelyhez illik a tanítványnak szolgálóan alkalmazkodnia. A kereszténység a kép maga, amelyet nekünk kell belső tartalommal, színnel, léttel, vallásos ihlettel, alázattal és csodatévő cselekedettel megtöltenünk. A kereszténység nem az én ruhám, vagy külső díszem, amelyet esetleg föl is cserélhetek... Nekem magamnak kell a kereszténység örökszép tanaihoz és erkölcsi igazságaihoz igazodva Istennek tetsző, kedves, szép és igaz életet élnem, hogy amidőn – egyszer akkor – az én Alkotómmal szemtől-szembe fogok állani, ne kelljen az Ő szent színe előtt szégyent vallanom.

Itt alant még található mentséget akár az emberek, akár a saját lelkiismeretem előtt. Megnyugtathatom magamat azzal az ós római principiummal, hogy „tévedni emberi dolog”... Azt is mondhatom, hogy jö-

vendőmondásokra támaszkodva, nem tudtam, és előre nem is gondolhattam, hogy ezek ellentétben állhatnak az örök Teremtő akaratával, egy felsőbbrendű világ követelményeivel; hiszen manapság is igen sokan hitelt adnak a jóslásoknak, az Isten nélküli való mendemondáknak, amelyek igen gyakran megzavarják a könnyen hívők lelki egyensúlyát, s hátráltatják a népek és nemzetek közt annyira óhajtott testvéries jó viszony és kölcsönös bizalom megszilárdítását. Hamis tükört tartunk a világ szeme elé, amelyben torzítva vannak az események s a nyelv, az élő beszéd is talán még ma is – a magasabb diplomáciában csak arra jó, hogy szép lepelbe takargassuk gondolatainkat... „Most látunk tükör által és homályos beszéd által.” Az egyik megzavarja tiszta látásunkat, a másik elaltatja lelkiismeretünket; s ahelyett, hogy a tudás gyümölcseinek élvezetében tökéletes beteljesedést nyújtana nekünk, még azt a kevés örömet is megkeseríti számunkra, ami pedig bennünket, mint Isten gyermekeit, – az Ő teremtett világában, csakugyan megillet.

Józan Miklós képe „Az Est” 1933. október 8-i számában.

Tegyünk róla, Kedves Testvéreim, hogy ez a zűrzavaros állapot végre-valahára megszűnjék közöttünk. Az egyes ember lelki világában, és a keresztény családokban, s nem kevésbé a magyar nemzeti társadalomban is. Mi magunk vagyunk az okai annak a sok békétlenségnek, amelynek szomorú jeleivel manapság mindenfelé találkozunk. Szép a tanulásból való ismeret, a tudás kincse; de csak akkor, ha az nem csupán felvilágosít, hanem egyúttal az egyéni jellem megszilárdításához is hozzájárul. Szép a nyelvek beszéde, amely katonai fegyelemmel sorakoztatja fel a maga érveit az igazság érvényre juttatása érdekében; de csak akkor, ha az álokoskodás útvesztőiben maga is el nem téved, magával rántva tapasztalatlan híveit. Szép a prófétálás művészete és dicső elhívása, amely mintegy az Isten tanácsában nyer bepillantást a földi dolgok folytatása felől, s nem ezekhez, hanem az örökkévaló Itélőszékhez igazodva hozza meg a maga verdiktjét, amikor egy pusztuló nemzetnek nemes ösztönt ad az erkölcsi megújulásra, mint a feltámadás egyetlen eszközére... Szép a prófétálás művészete; de csak akkor, ha csakugyan Isten szava zeng a kijelentés harsonájában, új erőt öntve Josafát völgyének csüggő lakóiba.

Ámde – mint az apostol mondja – ezek mind rész szerint való dolgok. A tudás is, a beszéd is, a prófétálás is. Pusztá elmélet és fontoskodó filozófia, amelynek divatos rendszerei ideig-óráig megnyerhetik az emberek tetszését, de a szívet hidegen hagyják, annak vágyait betölteni nem tudva, csak a hiányérzetét keltik fel és táplálják az-emberi kebelben; pe-

dig itt minden a szíven és annak halhatatlan érzésein fordul meg. – Az apostol maga is beismeri, hogy ő is átment ezeken a keserű tapasztalatokon. Korához képest sokat tudott, annak rabbinikus bölcséletében és írásmagyarázatában elmerülve, még büszke is lehetett volna a maga tudományára; de belátta, hogy mindez csak rész szerint való: a gyermek érzése, a gyermek gondolata, a gyermek beszéde. Ezek tehát nem illenek hozzá, amikor Isten jóvoltából megérte, hogy eljött számára abban a fényes krisztusi vízióban a tökéletes teljesség. Most hát itt van számára a lelki nagykorúság... A tükör – a gyermekkor álmaival és meséivel, darabokra tört. A homályos beszéden átvillant a lelki látás izzó napsugara. „Szemtől-szembe” állott a keresztyúton az ő Mesterével s később – a hetedik égbe ragadtatva – bizonyára az örökkévaló Atyát is látta, még pedig „szemtől-szembe”, s hallhatá a szöveget: „*Elég neked az én kegyelem!*” Látta és hallotta, és pedig alig-ha úgy, amint a népi fantázia gyerekes játékával maga elé rajzolta, hanem a valóságban, mint lélek az örökkévaló Lélekkel szellemi, szent egységben egybeforva.

Ez hát a magyarázatja annak, hogy olyan szép dalt tudott zengen a szeretetről, amelynek áldásait maga is élvezte, arra építve föl a maga egész

hitvilágát, és a gyülekezetek krisztusi társadalmát. Bizony, aki mint ő, úgy látja lelkében az örök Ideált, legyen bár annak földi neve: kegyelem, megváltás, igazság, szeretet, az tud érte nemcsak lelkesedni, hanem tud és tudott dolgozni, tűnni, szenvedni és áldozni – igen: áldozni vért és életet, hogy megismerve az igazságot az ő modern gyülekezetei is szabadok legyenek!

Kedves Testvéreim! – Szomorú még csak elgondolni is, hogy hit dolgában, még mindig – gyermekek vagyunk. Gyermekek nem abban az értelemben, hogy egyszerűség, őszinteség és jámborság jellemzné hitbeli meggyőződésünket és erkölcsi magatartásunkat. Sajnos, nem ez a helyzet. A nagyobb baj az, hogy még mindig az ABC-nél tartunk. Nem elég nekünk a görög ABC-nek első és utolsó betűje: az Alfa és az Omega. Nekünk az összes betűk kellenek. Mohó kedvteléssel ragaszkodunk a holt betűhöz, amit, úgy látszik – a hagyomány szentesít a mi számunkra, s nem vesszük észre a mi tiszteletreméltó áhítatunkban, hogy a betűkből régen elszállt a lélek. Lélek nélkül pedig nincsen élet. És nincs első-sorban krisztusi élet, ami pedig egyedüli célja és igazodása, argumentuma és diadalmas fegyverténye az egyetlen keresztény Anyaszentegyháznak. Ebben a krisztusi megmozdulásban jelentkezik – ha egyáltalán és valaha, most vagy bármikor, az oltárok körül

és a Curiákban – a tökéletes teljesség: „Civitas Dei” Isten uralma a szívekben és a lelkekben.

Kedves Testvéreim! – Eleget bánkódunk a mások bűnei miatt, akik a nagy embervilágban még mindig nem látták meg a krisztusi élet és igazság újjászült világosságát. Jusson eszünkbe, hogy ebben jórészt mi is bűnösök vagyunk, mert jóllehet a külmiszió ügyét áldozatos lelkek szolgálják távoli világrészekben is, mi magunk nem merültünk el a keleti világok tanulmányozásában annyira, hogy felismerjük és méltányoljuk a rokonvonásokat, melyek joggal odaillelenének a Mester ajkaira. Hit és erkölcs, tudás és bölcsélet, művészet és társadalompolitika, és mindezek fölött a tökéletes teljesség megálmodása és megvalósulása hozhatná meg csupán a külső keretek fölött vitatkozók számára a békés kiegyenlítődést. Ez lenne az isteni fiúság megérdemelt diadala és térfoglalása; erkölcsi tényezők latbavetésével,

szellemi fegyverekkel, ugyanazon lelki adottsággal, testvérként öelve keblünkre még a páriát is...

Dirib-darabba törjön hát az a hamis tükör, amely oly sok évszázadon át megzavarta lelki szemléletünket, s orcánkon is eltorzította az isteni képet és hasonlatosságot. Szűnjön meg a homályos beszéd, amit legkevésbé az ért, aki azt lehangosabban hirdeti. Szegénysége és bűnei tudatában legyen bármily gyarló és alsórendű az ember világa, igyekezzék párhuzamosan haladni a szellemiség síkján azzal a felsőbbrendű világgal, amely az Örök Alkotó kezeiből került ki. Az egyiket a másik nélkül nehéz volna megérteni. Az egyik a tervezet: a másik a kivitel. Az egyik a kiindulási pont: a másik a megérkezés. Az egyik az álom világa: a másik a beteljesülés.

Mondjuk tehát az Újesztendő első napjaiban: Óh, tökéletes teljesség: jöjjön el a Te országod! Mutasd meg nekünk az Atyát, a mi örökkévaló, egy igaz élő Istenünket – szemtől-szembe! Ámen.

Petőfi lantja

Soká pihentél, drága lantom,
A bemohosult síri hanton;
Pihened többé nem szabad.
Csordultig van a szívem teli:
Hurjaidnak kell elzöngeni
Örömmet – fájdalommat.

Az öröm úgyis ritka vendég,
Alig jött s máris elrezenték
Az álnok szívű emberek;
Kiknek abban áll boldogsága,
Ha céda gyűny- és hahotába
Fojtják az árva örömet.
Félénk galambja életemnek,
Minden bagolytól ne ijedj meg,
Te kristálytisza szent öröm!
Huhogjon hát, ha kedve tartja,
Te csak szállj annál magasabbra:
Ragyogj a nappal, éltetőn.

Vidd meg a hírt a jó anyának,
Hogy fia él... él, s a hazának
Nem is utolsó gyermeke;
Hogy kit a szíve alatt hordott
– Viselve gyászt és néma gondot –
Könyűt majd ő törli le.

Az a könny is az öröm árja
Lészen, mely keblét általjárja,
Ha verdese az ablakot;
Holott a gyermek-íjű égve
A kis pacsirta énekére
Örömdalra gyűladott.

És ha magadat kipihented,
Csak szállj tovább... a székelyeknek
Szárnycsattogásod hírt vigyen.
És ha szívedbe vág a kánya,
És tollaidat szerteszélylyel hányja:
Mindegyik egy-egy véres kard legyen.

1923. január 6.

Józan Miklós verse eredeti kézírata alapján

Józan Miklós köteményei közül Petőfi Sándor 100. születésnapja alkalmából, úizkereszt napján írt versét választottuk, mindkettőjük emlékének adózva ezzel.

A vers ugyan megjelent nyomtatásban, az „Aratás” c. kötetben, ám különlegesége, hogy annak eredeti kézírata egyházi levéltárunkban van.

Így most kézíratos és nyomtatott formában is bemutatjuk olvasóinknak.

Petőfi lantja.

Soká pihentél, drága lantom,
A bemohosult síri hanton;
Pihened többé nem szabad.
Csordultig van a szívem teli:
Hurjaidnak kell elzöngeni
Örömmet – fájdalommat.

Az öröm úgyis ritka vendég,
Alig jött s máris elrezenték
Az álnok szívű emberek;
Kiknek abban áll boldogsága,
Ha céda gyűny- és hahotába
Fojtják az árva örömet.

Félénk galambja életemnek,
Minden bagolytól ne ijedj meg,
Te kristálytisza szent öröm!
Huhogjon hát, ha kedve tartja,
Te csak szállj annál magasabbra:
Ragyogj a nappal, éltetőn.

Vidd meg a hírt a jó anyának,
Hogy fia él... él, s a hazának
Nem is utolsó gyermeke;
Hogy kit a szíve alatt hordott
– Viselve gyászt és néma gondot –
Könyűt majd ő törli le.

Az a könny is az öröm árja
Lészen, mely keblét általjárja,
Ha verdese az ablakot;
Holott a gyermek-íjű égve
A kis pacsirta énekére
Örömdalra gyűladott.

És ha magadat kipihented,
Csak szállj tovább... a székelyeknek
Szárnycsattogásod hírt vigyen.
És ha szívedbe vág a kánya,
És tollaidat szerteszélylyel hányja:
Mindegyik egy-egy véres kard legyen.

1923. I. 6.

Józan Miklós

HALMÁGYI SAMU (1880–1962)

Ma az unitárius költők sorában egy olyan vidéki (Dicsőszentmárton) tanár-költőt mutatunk be, aki bár átvészelt két egymást követő világháborút, de – verseivel – csak az első alatt tolmácsolja a korabeli ember érzésvilágát. Nevével unitárius körökben 97 év óta nem találkozunk.

1915-ben Gvidó Béla az Egyháztársadalom című egyházi folyóiratban mutatja be egymás utáni két évben (1915., 1916.) közreadott verses kötetét. Ugyanez a folyóirat „Halmágyi Samu háborús verseiből” (1915. 35. old.) címen ismerteti „Még egyszer – és mindig” című gyűjteményét. Aztán unitárius részről az agyonhallgattatás sorsára jut.

1916-ban a Nyugat című folyóiratban Ady Endre szól röviden „Hadak útján” című verseskötetéről. 1956-ban Ficzy Dénes irodalomtörténész irodalmi emlékezései közt, az Igaz Szóban eleveníti fel Halmágyi emlékeztét, Ady Endrének Halmágyihoz írt levele alapján (1956/1. 99. old.). 1991-ben Balogh Edgár emlékezik meg róla a Romániai Magyar Irodalmi Lexikonban. 1992-ben Gulyás Pál Magyar írók élete és munkái (Új sorozat)-ban közöl Halmágyiról rövid ismertetést.

A fentiek alapján és felhasználásával az alábbi tudjuk Halmágyi Samuról.

1880. május 22-én születik Alsószentmihályon. Gyermekéveit falusi környezetben tölti, majd Kolozsvárra kerül, és az ottani Állami Tanítóképzőben szerez tanítói képesítést. Mivel úgy érzi, hogy többre hivatott, mint hogy falusi gyermekeket tanítson a négy alapműveletre, Budapesten a Polgári Iskolai Tanárképző Főiskolán mennyiségtan és filozófia tanítására feljogosító oklevelet szerez.

Tanári pályafutását 1915-ben Dicsőszentmártonban kezdi, majd Gyegyalfaluban, Székelyudvarhelyen és Aradon tanít.

Az irodalmi életbe Dicsőszentmártonban kapcsolódik be, ahol szerkeszti a Kisküküllőmegyei Tanügy című szaklapot, de az ottani Vármegyei Hírlapban „Ady Endre magyarsága és magyarossága” című cikkével vonja magára a dicsőszentmártoni Kaszinó irodalmi érdeklődésű tagjainak figyelmét.

Ficzytól tudott, hogy a Kaszinó tagjai Ady felől vitatkozza, az egyik helybeli orvos (dr. Szűcs Mózes) azt a kijelentést teszi, hogy „Isten őrizze, hogy fia Adytól tanuljon költészetet”. A vitában részt vevő Halmágyi védelmébe veszi Adyt. Véleményét cikksorozatban a Vármegyei Hírlapban is közzéteszi. A cikksorozatot megküldi Adynak is, ki Csucsáról írt levelében nyugtázza a róla és felőle írottakat. A levélből – amely Balogh Edgár tudósítása szerint ma is megtalálható a nagyváradi Ady Endre Emlékmúzeumban, s amelyet Ficzy is közzétesz az Igaz Szóban – az is megtudható, hogy Ady éppen reumatikus betegsége okán lábadozó beteg, s ígéri, hogy felgyógyult után hosszabb levelet küld Halmágyinak.

A Dicsőszentmárton után Székelyudvarhelyen tanító Halmágyiról valamivel többet tudunk.

E városban tanárságán túl már versei révén is szélesebb körökben ismert, mint előbbi állomáselyén. Levelező és baráti viszonyt alakít ki a magyar gyermekirodalom úttörőjével, a Kisbaconban élő és dolgozó Benedek Elekkel, a hagyományok megbecsülésére és az anyanyelv színvonalas ápolására nevelő „Cimbora” című lap írójával. E lapnak Halmágyi több alkalommal küld munkáiból, de azok mennyiségével Benedek Elek nincs megelégedve. Azzal az indokolással, hogy a gyermekeknek szükségük van „egészséges, jó magyar lelki táplálékokra”, még Tompa Lászlón keresztül is sürgeti Halmágyit, hogy küldjön írásaiból, akár prózát, akár verset. Benedek Elek és Halmágyi levelezéséből a „Helikon és az Erdélyi Szépművészek Céh Levelésládája” című, 1980-ban Bukarestben megjelenő munkában található néhány darab.

Halmágyi Samunak két verseskötete ismert. Az első 1915-ben a dicsőszentmártoni Erzsébet Könyvnyomda R.T.-ből kerül ki: „Még egyszer és mindig” címmel.

A kötet előszavának írója Gráczy Károly, aki a kötettel kapcsolatban elmondja, hogy „az érthetetlenül szerény költőt” versírás közben lepi meg. Így szerez tudomást arról, hogy Halmágyi foglalkozik a költészettel.

A kötetben háborús versek kerülnek kiadásra. A kötet első része „Előérzet” cím alatt öt, „Még egyszer és mindig” cím alatt harminc, és „Dalok 1914-ből” cím alatt tizenkét verset tartalmaz.

Második verseskötete „Hadak útján” címen 1916-ban jelenik meg, szintén Dicsőszentmártonban, az Erzsébet Könyvnyomda R.T. műhelyében. A kötet előszavát is Halmágyi írja, figyelmeztetve, hogy verseiben van öröm és bánat is, és hogy azok megírásában egyedül a hazaszeretet vezérli. A két részből álló kötet első része huszonegy, a második része „Ima” cím alatt hetvenöt verset tartalmaz.

Ady Endre Halmágyi Samu utóbbi kötetének bírálatában feltételezi, hogy Halmágyi diákkorában is írt verset, de a háború téríti vissza a költészethez. Halmágyi versei – írja – nem a háborút dicsőítik, hanem a magyarság tetteit „magasztalja” és jogait „hangoztatja”. A versek nem „vérszagúak”. Minden verse a „béke-vágyat” sugalja. Harciasabb hangú verseit is „rózsás takarónak szánja a Halál arcára”. Megemlékezik a magyarságot és vele az emberiséget is fenyegető veszedelemről, de hiszi, hogy az elkerülhető. Versei szépek és kedvesek, Adyt Tinódi Sebestyénre emlékeztetik.

Halmágyi élete utolsó éveit Aradon éli le. Itt hal meg 40 évvel ezelőtt, 1962. december 31-én.

Életére és munkásságára emlékezve az irodalomtörténet és egyházunk mulasztását igyekszünk – ha röviden is – jóvátenni.

Kelemen Miklós

KERESZTÉNYSÉG ÉS KULTÚRA

A Farsang hazája Olaszország, mivel ez a régi római Saturnália-ünnepekből származik. A keresztény egyház nem tudta kitörölni a nép tudatából, és így kénytelen volt erre a régi pogány ünnepre keresztény színezetet ruházni. A farsangi időszakot vízkeresztől (január 6-tól) egészen hamvazó szerdáig jelölte ki, úgy, hogy a húsvéti nagyböjtöt előz-ze meg.

A Farsang magyar népszokássá is vált: minálunk húshagyó kedden éri el befejező tetőpontját és télkiűző jellege van. Falun élőknek, gazdálkodóknak ilyenkor kevesebb tennivalójuk akad, és van idejük egy kicsit bolondozni, tréfálkozni. A legények maskarába öltöznek, és ijesztgetik, szórakoztatják a leányokat, asszonyokat, akik összegyűlnek kalákázni (gyapjút fonnai, libatollút tépni, rongyszőnyegnek valót hasítani, szóni). A pajkos legényeket farsangi fánkkal kínálják meg. Ezután már következhet a negyvennapos böjt.

A világ más tájain is ilyen jókedvűen úzik el a telet: nemhiába farsang a farsang, ugyanis az elnevezés a német *faseln*, *faseln* szóból származik, amelynek jelentése *mesélni, pajkosságot üzni*. A Németországban is divatozó álarcos felvonulásokról és a vele járó tréfálkozásokról elnevezték húshagyó keddet „bolondok keddjé”-nek. Sajnos a német reformátorok majdnem végképp elnyomták, de szerencsére a XIX. század elején Düsseldorf, München, Aachen lakosai felélesztették ezt a vidám népszokást.

Ausztáriában már a karácsonyi ünnepek múltával indul a farsangi szezon,

Rovatunk illusztrálására – a szerző hozzájárulásával – Galla Ágnes: *Karnevál Velencében* című könyvéből az általa készített fotókat használtuk fel.

A könyv az Alexandra Kiadó gondozásában jelent meg 2001 farsangi időszakában, melyhez Eszterházy Péter írt előszót. Az előszó „elő” kérdéseket tesz fel arc-maszk-ídő-igazság összefüggéséről, melyre a művészi gonddal szerkesztett kötet ad egy lehetséges választ.

Galla Ágnes a maga készítette képeket még beszédesebbé varázsolja leírt gondolataival illetve mások idézeteivel. A fotók és szövegek harmóniája biztosítja a kötet megkomponáltságát.

A képek többszörös tükrözésének eszközei: a fényképezőgép lenszéje, avagy az objektív; a víztükör; a maszkokat más szögből megvillantó tükrök és Galla Ágnes szeme tükre, a szubjektív. És tükröként viselkedik a szöveg, és tükröz Velence maga is.

Az eredmény: a velencei karneváli hangulat tökéletes lenyomata.

A kötet lapozásával ott vagyunk Velencében, és érezni kezdjük, amiről a szerző is szól:

„Ebből a városból kitalálni nehéz, vagy könnyű. Nézed az elvarázsolt, s a még elvarázslandó tárgyakat. Mintha valaki mindent átváltoztatott volna. Hozhatsz bármit ebbe a városba, már nem azt viszed el. Mintha belemártanád egy elixírbe.”

Az európai karneválok legkülönösebbje a velencei. Kevés benne a riói tobzódás vagy például a busójáráson felidézett vadállati alakoskodás. A velencei maszkokban, jelmezekben más rétegű szimbólumok sejlenek fel. Ennek közvetítésében Galla Ágnes költői mélységgel használja eszközeit: a képet és szöveget.

Kérem, fogadják szeretettel a szerző lapunknak nyújtott ajándékát.

Muszka Ibolya

FARSANG

ahol ugyancsak a „bolondoké” a főszerep: doboló asszonyok, seprűs koboldok, farsangi futók szórakoztatják a bábmészakodókat.

Velencében is már István napján (december 26-án) kezdődik a karnevál, a lakosok pazarul felöltözködnek és felismerhetetlenül elálarcozzák magukat. Rómában azonban csakis a hamvazó szerdát megelőző 11 napot mondják farsangnak, illetve karneválnak. (Az olasz *carne-vale*, ami annyit jelent, hogy „hús, isten veled!” kifejezésből származottnak tartották, de valószínűbb, hogy a farsangi ünnepek felvonuló díszkocsik után, melyek legtöbbször tengeri hajót (carrus navalis) ábrázoltak, keletkezett az elnevezés).

Párizsban a „boef gras”-t (kövér ökröt) álarcosok vezetik körül a városban, és ezzel fejezik be a farsang ünnepét.

Spanyolországban, különösen Madridban, Sevillában és Cadizban rendkívüli, fényes, álarcos felvonulások szoktak lenni ebben az időszakban.

Brazíliában, Rio de Janeiróban is megadják a farsang módját: több tucatnyi szambaiskola is képviselteti magát a nagy riói karneválon, ami egy óriási színes-fényes forgatóg.

Mivel az év ez időszakában már hosszabbodnak a nappalok, a farsangnak tavaszváró jellege is van.

Ezer évvel ezelőtt is örvendezett az ember a télből való kilábalásnak, és mindig így, tréfálkozva, bolondozva várta a Természet újjászületését, mert az ember természetéhez hozzátartozik ez is, hogy eltérjen a természetestől – legálább egy évben egyszer.

Léta Sándor

Ember a hatalomban (II. rész)

Ahhoz, hogy az elit, melyhez a lelkész is tartozik, érdemszerűen és hatékonyan működni tudjon, a következő feltételeknek kell eleget tennie:

a) az elit kiválasztását igazoló értékelési rend mögött olyan eleven társadalmi közmeggyőződés álljon, mely ezt az értékelést magáévá teszi, s az elit kiválasztottságát egészében elismeri;

b) az elit tagjai a társadalom szervezetében olyan helyet foglaljanak el, ahonnan valóban képesek is a társadalmat irányítani, reá hatni, s vezetői tevékenységük mögött a követés nagy fokú valószínűségét kiváltani.

Az első feltétellel kapcsolatosan már nyilvánvalóvá válik a lelkészi hatalom gyengülésének egyik oka. Nem a státussal van baj, hiszen az megmaradt napjainkig, hanem a mögötte levő tartalommal. Bibó ezt így fogalmazza meg: „Hiába van egy társadalmi réteg a hagyomány, a beidegzettség és a tényleges helyzet erejénél fogva a társadalmi irányításhoz szükséges pozíciók birtokában, ha a társadalom már nem ismeri el azt az értékelési módot...”

A Bibó által felsorolt első feltételtől hiányzik a monopólium birtoklása. A társadalomban a lelkész által képviselt értékrend és életvezetés csupán csak egy a sok közül. Az általa képviselt értékrend mögötti hagyomány meggyengült, s ezt a meggyengülést, gyakorlatilag térvessztést a lelkésztársadalom nem akarja felismerni, vagy ha felismerte is, nem tudja kezelni. A vallásos mező esetében is ugyanúgy érvényesülnek a piac törvényei, mint bármely más téren. Ez odavezet, hogy a kínálat megnövekedett (hagyományos egyházak, új szekták) míg a kereslet csökkent. Az értékelést magáénak valló, vagyis egyházáért ténylegesen cselekvő emberek száma nagyon lecsökkent, a többség az intézmény által nyújtott keretbe beilleszkedik (fizeti a képét), de a tartalom már nem fontos számára.

Ebből a szempontból a lelkész már csak a hatalom szimbolikus birtoklója. Befolyása a külső szférából leegyszerűsödik az általa vezetett közösségre, sőt néha még ott sem érvényesül maradéktalanul.

A második feltételt illetően ugyan csak azt kell mondanunk, hogy jóllehet megvan a vezető pozíciója és az elit mivolta, a lelkész mégsem vagy nagyon kevésbé tud beleszólni aktí-

van a közösség életébe, mert nincs meg a gazdasági háttere.

Weber szerint az emberek kétféle módon élhetnek hivatásuknak. Vagy úgy, hogy „érte” élnek, vagy úgy, hogy „belőle”. A kettő nem zárja ki egymást, a lelkészek pedig mindkettőt egyszerre teszik. Aki „érte” él, az erre alapozza életét vagy a hatalom pusztá birtoklását élvezzi, vagy saját belső egyensúlyát és önérzetét táplálja azzal a tudattal, hogy egy „Ügy” szolgálata értelmet ad életének. (Ez a meglátás a kérdőívből is kiderül.) Ebben a belső értelemben minden ember, aki valamilyen ügynek él, ugyanakkor ebből az ügyből is él. A különbség tehát a dolgoknak egy sokkal súlyosabb oldalára vonatkozik, nevezetesen a gazdaságira. Hivatásszerűen a „lelkészségből” él az, aki arra törekszik, hogy tartós bevételi forrást csináljon belőle, márpedig a lelkész ezt teszi. Az egyházköztségéért, lelkészi mivoltáért él az, aki nem ezt teszi. Ahhoz, hogy valaki ebben a gazdasági értelemben az „ügyért” élhessen, gazdaságilag függetlennek kell lennie azoktól a bevételektől, amelyekre az „ügy” (egyház) révén szert tehet. És talán itt van az ördögi kör, melyben a lelkész leledzik, hogy hivatásáért élve, hivatásából kell megélnie, hogy a hatalom gyakorlása rendjén gazdaságilag teljesen kiszolgáltatott azoknak, akik „felett” hatalmát kellene gyakorolnia, s akikkel szemben semmilyen vagy legalábbis gyenge kényszerítő eszközöket tud csak alkalmazni.

A lelképásztori hatalom lehet:

1. koercitív (mások feletti)
2. karizmatikus (belső tekintélyelvű)
3. megosztott

Koercitív hatalomgyakorlás

A kérdőívben két lelkész azt válaszolta, hogy korlátlan hatalma van. A hatalomgyakorlásnak ez a diktatórikus változata a legveszélyesebb és legrombolóbb. Tulajdonképpen azt is mondhatjuk, hogy ez a hatalommal való visszaélés egyik formája. A hatalmat használó személy joga egyáltalán nem kérdőjeleződik meg, mert „így a szokás”, így természetes. Lehet, hogy rövid távon az ilyen hatalmat gyakorló lelkész sok kellemetlenségtől és konfliktustól óvja meg magát, de hosszú távon tönkreteszi a gyülekezetet és önmagát is. Ugyanis a korlátlan hatalomhoz a hívek feltétlenül engedelmessége szükséges, és ezt

csak úgy érhetjük el, ha nem bátorítjuk az önálló gondolkodást, mert ha a híveink más véleményen vannak, sok minden megtörténhet! A hatalom diktatórikus gyakorlásának első lépése a hatalomhalmozás. A lelkész igyekszik a vezető pozíciókat olyan emberek kezébe juttatni, akik feltétel nélküli hívei, akik támogatására bármilyen körülmények között számíthat.

Ez a hatalomhalmozás a konfliktusok megjelenését idézi elő.

Karizmatikus (belső tekintélyelvű) hatalom

Amint azt már a karizmánál érintettem a karizmatikus hatalom a lelkész személyiségében gyökerezik, hatalmának érvénysülését az iránta megnyilvánuló tisztelet és szeretet teszi lehetővé. Sajnos e fajta hatalommal kevesen rendelkeznek, és e hatalomnak is megvan a hátulütője. Mivel tekintélyével a lelkész bármit keresztülvihet, egyrészt kizárja az ellenvéleményt, a másságot, s ezzel semmilyen ellenőrzésnek nem veti alá magát (az ő szava lesz a törvény), ami visszaélésekhez vezet, másrészt a teljes felelősség őt terheli. Megjegyzendő, hogy ez a fajta hatalom a manipuláció ideális melegágya.

Megosztott hatalom

Ha az egyházközségeket mint egyfajta demokratikus szervezet nézzük, akkor a megosztott hatalom a legmegfelelőbb. Erre utal a megkérdezett lelkészek válaszában nagy hányada is. Tudatában vagyunk tehát annak, hogy a látható hatalmunk egy részét megosztjuk vezető világi emberekkel. Kihangsúlyozom, hogy látható hatalom, mert a lelkészeknek van egy másfajta hatalma is, nevezzük szimbolikus hatalomnak, melyet nem kell megosztania senkivel. A látható hatalom gyakorlásában a lelkész osztozik a vezető világi emberekkel, s az ebből az osztozásból adódó konfliktusok mondatják esetleg a lelkészek egy részével, hogy nincs hatalmuk. E hatalommegosztásnak a pozitívuma, túl a hagyományon, hogy a világiak nem bábuk, hanem aktív és közös intézői, egyben felügyelői is az egyházközségben történő dolgoknak, másrészt e tény negatívuma, hátránya, hogy a dolgok esetleg nem úgy alakulnak, ahogy a lelkész szeretné. De veszteni is tudni kell!

A lelkeszi hatalom megjelenési formái

a) *nevelői hatalom* – ez a legjobban érvényesülő, a hívek nagy része a lelkeszben nevelőt, irányítót lát. Mint a hatalom egyik megnyilvánulási formája ez a leghatásosabb és a legtöbb sikerrel járó. Ide hozzáteszem, akkor ha a lelkesz életvitelével és példaadásával alátámasztja azt, amit nevelői hatalmával el akar érni;

b) *lelki hatalom* – A lelkipásztori munkának talán ez a legcsodálatosabb és legkényesebb oldala. A hívek lelki életének vezetőjeként a lelkesznek olyan hatalom és szabadság adatik meg, melyet senki más nem birtokol. Gondoljunk csak arra, hogy bármikor beléphet hívei ajtaján, betekintést nyerhet hívei életébe, osztozhat lelki problémájukba, egyszerűen olyan tudásanyagra tehet szert, melyet hatalma érvényesítésére bármikor felhasználhat.

Mindkét fent említett hatalmi forma szimbolikus, azaz megvan, de csak közvetlenül jelentkezik, ez azonban semmit sem von le a hatalmi erejéből.

c) *Törvényhozói hatalom*

Ezt a lelkesz már közösen gyakorolja a vezető világiakkal, az egyházközség tagjaival, a presbitériumi gyűlésekkor, közgyűlésekkor. A határozatok meghozatalában nagy szerepe van a lelkesz személyének, hozzáállásának, de itt hatalma, hacsak nem diktátor vagy manipuláló, korlátozott. A törvényhozói hatalom megosztott mivolta a konfliktusok egyik forrása.

d) *Végrehajtói hatalom*

A lelkesz esetében ez a legkorlátozottabb, bár ennek a fajta hatalomnak van a legnagyobb hatása az emberekre. Sajnos ezt tudja a lelkesz a legkevésbé gyakorolni, mivel nincsenek meg az eszközei, technikai erre (büntetés, erőszak, kizárás stb). A hatalom gyakorlásának ez a formája a legveszélyesebb a lelkeszre, mert mikor e hatalmat használja, ha egyáltalán megteszi (kipellengérez, kizár, elfordul valakitől, megszegyenít), az fájdalmas az illetőre és családtagjaira, de a gyülekezet többi részére is, akik ugyancsak kerülhetnek hasonló helyzetbe. A lelkesznek ilyen esetben nemcsak azt kell szem előtt tartania, hogy nagyon jól meg kell indokolja cselekedetét, hanem azt is, hogy a gyülekezet tagjai ítélkeznek felette, hogy tettének következményei lesznek. Ezeket a következményeket, melyek e legtöbb esetben kellemetlenek, akkor is el kell viselnie, ha eljárása

igazságos volt. A hatalomnak ilyen fajta használata több kellemetlenséggel és konfliktussal jár, mint eredményel.

Következtetések

Hatalom: hogyan élünk vele?

1. A lelkesz tudatában kell legyen annak, hogy van hatalma. Az a lelkesz, aki hatalomnélküliségre panaszkodik, az idealista vagy tapasztalatlan, és a hatalom elutasításával a ráruházott felelősség alól próbál kibújni. A lelkesz, aki elutasítja a hatalmat, a közösség vezetését, rövid időn belül elveszti hívei bizalmát, a közösség ugyanis a lelkeszre azért ruház hatalmat, hogy az azt célirányosan használja fel.

2. A lelkeszi hatalom legnagyobb forrása Isten ígéjének hirdetésében, a gyülekezet lelki életének vezetésében, vagyis a nevelői és lelki hatalomban gyökerezik. E két komponens esetén a lelkesz teljes szabadságot élvez (természetesen a megszabott keretek között), és minél jobban végzi munkáját, annál nagyobb ez a szimbolikus hatalma, melyet könnyen át alakíthat ha akar tőkévé (szimbolikus, gazdasági, stb.).

Hogy e munkája eredményes legyen már nem elég megmaradni az intézményes struktúra biztosította keretek között (szomorú bizonyosága ennek a templomlátogatók egyre csökkenő hányada), hanem új, a pasztorális munkának egyénre szabott formáit kell megkeresni és üzenetét relevánssá tennie a ma élő ember számára. Ha ezen a területen hatásosan tud lépni, ez közvetlenül hatalmának növekedését is jelenteni fogja.

3. A lelkesz tudatában kell legyen annak, hogy vezető, és el kell fogadnia a vezetésből adódó jó és rossz tapasztalatokat, de mindenekelőtt a felelősséget. Minden vezető tudja, hogy pozíciójának „meg kell fizetnie” az árát, hogy a hatalom gyakorlása nemcsak pozitívumokkal (önbecsülés, önértékelés, egy kis hiúság, kiemelt státusz stb) jár, hanem konfliktusokkal, megpróbáltatásokkal és kényelmetlen helyzetekkel. Ez fokozottan érvényes a lelkeszre, aki összekötő kapocs egyházközsége és a nagy egyház között. (Mindkét oldalról ő kapja a dicséretet, ha jól mennek a dolgok, de az övé a szidás is, ha valami nem megfelelő.)

Ehhez járul hozzá, hogy a hatalom konkrét gyakorlási eseteinél a lelkesz a világi vezetőkkel közösen dönt, ami konfliktusokhoz vezet. A lelkesznek meg kell tanulnia a veszített csatákhoz

is „jó arcot vágni”, és azon dolgozni, hogy a vezető világiak megértsék és támogassák elképzelését, ne kényszer vagy manipuláció hatására, hanem azért, mert meggyőződtek, hogy ez az egyházközség előmenetelét szolgálja. A hatalomgyakorlás konkrét megnyilvánulásából adódó kudarcok nem szabad elkeserítsék a lelkeszt, és nem mentesíthetik a felelősség alól. Függetlenül attól, hogy a hívek elfogadják vagy elutasítják a meglátását, a lelkesznek irányt kell mutatnia, mert felelősséggel tartozik nemcsak híveinek és egyháza hatóságainak, hanem istennek és saját lelkiismeretének.

4. A hatalom gyakorlásakor a lelkesznek el kell fogadnia a felelősségrevonás lehetőségét híveitől és „felettes hatóságaitól”. Ez nem hatalma korlátozása, hanem egyfajta „biztosítás”, hogy feladatainak, kötelességeinek eleget tesz.

A hatalom gyakorlásából adódó konfliktusok egy következő dolgozat tárgyát képezik. Esterházy mottójára válaszul talán annyit, hogy a lelkesznek embernek kell maradnia a hatalomban, legyen pozíciója az egyházi hierarchia legalacsonyabb vagy legmagasabb fokán. Mert csak így, emberként tudja meglátni a hatalom szép arcát és kikerülni annak kisértéseit. Végül álljon itt befejezésül Bibó István gondolata mindannyiunknak, hatalommal rendelkezőknek és hatalom alatt levőknek: „*Nem lehet szépen, nemesen és választékosan élni sem az önelégültség és önteltség, sem a törtetés és támadás, sem a szorongás és a számonkérésből való félelem, sem az önvédelem és öngazolás állapotában.*”

Papp Mária

Bibliográfia

1. *Beasley-Murray, Paul*: Power for God's sake, Paternoster Press, Carlisle, 1998.
2. *Berger, Peter*: A rumour of angels, Penguin Books, Harmondsworth, 1973.
3. *Bibó István*: Demokratikus Magyarország, Magvető, Budapest, 1994.
4. *Esterházy Péter*: Ember a hatalomban in Korunk, 10/1992.
5. *Foucault, Michel*: A szubjektum hatalma in Pompej, Szeged 1992
6. *Hamilton B., Malcolm*: Vallás, ember, társadalom, Aduprint, Budapest, 1998.
7. *Karácsony András*: Bevezetés a tudászociológiába, Osiris-Századvég, Bp. 1995.
8. *Márkó László*: A hatalomgyakorlás technikái – kézirat
9. *Mc Guire B., Meredith*: Religion – The social context, Trinity University, Belmont, 1992.
10. *Wach, Joachim*: Sociology of Religion, University of Chicago Press, Chicago, 1962.
11. *Weber, Max*: A tudomány és politika mint hivatás, Kossuth, Bp. 1995.

„Új” retorika a Dekonstrukció tükrében (I. rész)

A „pozitív” hermeneutikától a „negatívig”

Fabiny Tibor A keresztény hermeneutika kérdései és története című könyvében arról ír, hogy a bibliaértelmezés kapcsán paradigmaváltások (tudományok hipotézisei) tanúi lehetünk. Így a bibliai hermeneutika történetében három paradigmaváltást figyelhetünk meg.

Ezek a következők: „tipológia” („első naivitás” – Paul Ricoeur: az írás magától értetődő, nem vitatott tekintéllyel bír) – teológiai dogmatika, dogmatika-történetkritika, történetkritika – irodalmi és nyelvi megközelítés.

Jelen esetben számunkra a harmadik paradigmaváltás eredménye az érdekes. Arról van szó, hogy a szöveget nem fogadják el már áttetsző ablakként, mely a külvilágra vonatkozik (referencialitás). Azt mondják, hogy a szöveg (narratíva) függetlenül létezik a történelmi változástól. Míg régen a Biblia esetében a kutatók a „teológiai intencióra” összpontosítottak, manapság magára a szövegre került a hangsúly, mint a létezés egyik alapkategóriájára. A jelentést nem a textuson „túl”, hanem magában a textusban kell keresni, a nyelvészeti, szemiotikai (jel tudománya), **hermeneutikai** (görög hermeneuein = kijelesíteni, kifejtetni), irodalomkritikai, pszichológiai stb. felismerések fényében.

Mivel témám a hermeneutikával összefügg, engedtessek meg, hogy dolgozatomban a „hermeneutikai alakulás, fejlődés” egy rövid bemutatásával éljek.

A görögöket (Platón, Arisztotelész) követően az egyházatyák szemében (pl. Augusztinus) megnő a hermeneutika (értelmezés) jelentősége. A reformáció új lendületet ad annak. Ez után indul meg a hermeneutika leválása a teológiáról.

Maga a hermeneutika utalhat egy módszernek, egy reflexiónak, vagy a filozófiának egy bizonyos típusára. Most a filozófia széles skálájának egy sajátos irányzatára gondolunk, amely igen sok részletkérdés kidolgozásával teológiai, esztétikai, irodalomelméleti kutatásokban kínál alkalmazási lehetőségeket. (Egyébként a nyugati hagyományú világban két filozófiáról beszélnek a legtöbbet: a hermeneutikai és az analitikus filozófiáról, mely filozófiai áramlatok között konvergencia tapasztalható.)

„A filozófiai hermeneutika (a lét és az ismeretfilozófiát egyaránt magába foglalja) egy lehetséges kivezetés a modernitás szellemiségének dualista paradigmájából, a szubjektum-objektum viszony elidegenítő elgondolási sémáiból.” A megértés nem csupán módszertani stb. megismerés, hanem egy értelem-teli világnak a másokkal való együttműködésem folyamatában való feltárulkozása. Nem akar megszüntetni semmit, sőt minden tudományos módszert felhasznál, csupán érvényteleníti a tudományos módszertudat egyoldalú dominanciáját. Reflexiója a bennünk lévő juttatja érvényre, rehabilitálja a gondolkodás számára az emberi élet- és világtapasztalatot, így saját világunkhoz, önmagunkhoz és másokhoz is közelebb visz. Egy tudományos tudáson kívüli is mozgósít, amely átfogó, kiterjedt és egyetemesen emberi. Szemléletében helyreállítódik a teoretikus és a gyakorlati tudás egysége.

Rajta keresztül látva a nyelv (itt mutatkozik meg a reflektált létezés) nem tekinthető „csupán egy jelrendszernek, egy mesterséges-konvencionális képződménynek, hanem inkább olyasminek, ami minden alapvető emberi megnyilvánulás feltételéül szolgál, és amelyben átfogó világtapasztalattá szerveződnek az egyes emberi tapasztalatok. Ezért az általa közvetített tudás elsődleges bármely teoretikus konstrukcióval szemben.”

A mai értelemben vett hermeneutika tulajdonképpen megteremtője Schleiermacher volt, a filozófiai és kritikai hajlamú teológus. Számára a beleélés és belehelyezkedés a fontos. Az ő nyomán Dilthey majd követői (Bollnow, Spranger stb.) indítják el a modern filozófia hermeneutikai fordulatát.

Erre alapozza Heidegger az „ittlét hermeneutikáját”. Az időt a lét horizontjain értelmező heideggeri ontológia (lételmélet) nyomán felszámolódik a kontemplatív megértés dogmája. Az irodalom értelmezője már nem tud az időbeliségen kívül helyezkedve szembesülni az időben mozdulatlanul ott álló tárgyával. Heidegger azt mondja, hogy az értelmezés a dolgot nemcsak kiveszi a szövegből, hanem észrevétlenül valami sajátot is hozzáad. Ezek szerint: „Az igazi magyarázat ugyan sosem érti jobban a szöveget, mint ahogyan azt szerzője értette, de bizonyosan másképp. Csak ennek a másnak olyannak kell lennie, hogy

ugyanarra vonatkozzék, amiről a magyarázó szöveg gondolkodik.”

Rudolf Bultmannal most nem foglalkozva érkezünk Hans Georg Gadamer munkásságáig. Gadamer Heideggerre hivatkozva és Schleiermacherhez visszanyúlva írja meg főművében saját elméletét. „A jelen horizontja tehát egyáltalán nem alakul ki a múlt nélkül. Magában véve ugyanúgy nem létezik, mint a történelmi horizontok, melyekre szert kellene tennünk. A megértés inkább mindig az ilyen állítólag magukban véve létező horizontok összeolvadása. Az ilyen összeolvadás erejét főleg a régebbi korokból ismerjük, s abból a naiv hozzáállásból, ahogyan önmagukhoz és eredetükhöz viszonyulnak. A hagyomány uralkodásában állandóan ilyen összeolvadás megy végbe. Mert ott az új és a régi egyre-másra eleven érvényességgé olvad össze, egyáltalán anélkül, hogy az egyik és a másik kifejezetten elkülönülne egymástól.” „A vallási szent szöveget sem pusztán történelmi dokumentumként kell felfogni, hanem úgy kell megérteni, hogy kifejthesse üdvözítő hatását.”

Gadamer, Paul Ricoeur és Jauss a tőlünk távolin keresztül való önmegértésben látja a hermeneutika értelmét és feladatát.

Hans Robert Jauss tanítómesterét, Gadamer, folyamatosan meghatározó elődjeként ismeri el. Azonban elveti a hagyomány kanonikus eszméjéért, való ragaszkodásáért. Figyelmét a kánonformálás dinamikus és dialektikus folyamatára irányítja. A magyarországi olvasóközönség előtt Jauss recepcióesztétikája – a 90-es évekkel kezdődően – egyre ismertebbé vált. Szoros kapcsolatban állt a 60-as éveket követő posztmodern jellegzetességeket mutató irodalom bizonyos tendenciáival is. Tulajdonképpen egyfajta hidat képez a modern (modernitás kora) és a posztmodern (késő modernitás) között. Erre vonatkozóan olvashatjuk műve végén Paul de Mannal való párbeszédét.

Nagy és gyors léptekkel haladva érkezünk a jelenkori gondolkodástörténelmi szituációhoz, melyet a posztmodern korának tekintenek a szellemtudományok. A posztmodernről származó leírások azt az episztémét (ismeretelmélet) változásainak nézőpontjából vizsgálják. „A legfontosabb végkövetkeztetés egyértelműen abban áll, hogy a postmodernizmus legtöbb és csaknem minden újabb elmé-

letében az ontológiai bizonytalanság kérdése nyer abszolút centrális helyi értéket.”

Az egzisztencializmus (hatvanas évek) és a strukturalizmus (A hatvanas évek második felében jelenik meg, a kiszámíthatóságra, megragadható nyelvi struktúrákra, nyelvészetének fogalmi szigorúságára apellál, a nyelv fontos kutatási terület, mindenféle nem nyelvi intézmény modellje. Úgy gondolja, hogy a gondolkodás, a logika fonálát követve lehet bejutni a lét legrejtettebb mélységeibe. Nyomán születik meg a nyelvészet legtalálékonyabb strukturalista kiterjesztése: a poétika. Ez nem más, mint az irodalmi mű nyelvi struktúrájának tanulmányozása.) után a **dekonstrukció (poststrukturalizmus)** jelenti az „új”-at a szellemtudományok irányzataiban és árnyalataiban.

Paul Ricoeur két típusú hermeneutika között tesz különbséget. Az egyik a pozitív hermeneutika, mely szerint van „igazi” jelentés, az hittel, a „második naivitással” megragadható. A másik, a „gyanú hermeneutikája”, a „negatív hermeneutika”, mely a hamisságokat akarja leleplezni. Ide tartozik a triumvirátus: Marx, Nietzsche, Freud, de ugyanúgy Jacques Derrida is, a dekonstrukció atyja, legjelentősebb képviselője.

A dekonstrukció egy sajátos filozófia, olvasási mód. A szöveg önmagával szemben támasztott igényét ássa alá, azt, hogy megfelelő alapokkal bír. Nem szisztematikus tudásra épít, a gondolati struktúrák alól kihúzza a szőnyeget, a kártyavár összeomlása után játszani kezd a kártyával. A jelentés nem „megfogható”, „behatárolható”. Olvasatában szétszóródik, szétterjedve eloszlik. Az igazság nem a tökéletesség pompájában, a gondolati rendszer középpontjában van, hanem a széttöredezettségben, a periférián, mint például a retorikában.

A dekonstrukció azonban nem destrukció: a szöveggel való kreatív játék után egyfajta új látásmódot ígér. Sőt, amikor már kilátástalan a helyzet, amikor a logika felmondja a szolgálatot, akkor hatol a legmélyebben a nyelv valódi természetébe.

Míg Derrida filozófiai szempontból közelíti meg a kérdést, **Paul de Man** mint az amerikai dekonstrukció másik nagy képviselője, az irodalomkritikus szemével látja a kérdéseket. Jelen tanulmányom tulajdonképpen mondanivalója az ő írásaira épül.

A retorika rövid történeti áttekintése

A retorika kritikája, mibenléte az i. e. 4 századtól napjainkig igen nagy változásokon ment át. A retorikával kapcsolatos első tudományosnak mondható munkát Arisztotelész írja (Platón vázolja fel körvonalait. Érdekességképpen itt meg kell említenünk azt, hogy számára a retorika a szellem számára elgondolható legbonyolultabb dialektikus spekulációk alapjává válik. Egy ilyesfajta spekuláció későbbi munkákban nem jelenik meg. Nietzsche Platónra hivatkozik, mint elődjére). Szerinte a retorika lényege az érdektelen dialektikából merített logika és az objektív igazságkeresés. Rendszerét tovább gazdagítja Cicero. A klasszikus retorika – Quintilianus (Kr. u. 35–100) korában éri el fejlődési csúcst – a szónoklástan mestersegét tanította, a beszéd megkomponálását és előadásmódját tartotta szem előtt. Egy hanyatlási periódus után a kereszténység állítja szolgálatába azt, nem kívánva az érdektelen retorikából. A reformáció korában kiemelten fontos szerepet kap. A prédikációirodalomban ma is többé-kevésbé „hagyományos” felépítéssel él tovább.

John Locke (1632–1704) már tudományelméleti alapon foglalkozik a retorikával. Értekezés az emberi értelemről című művében részletesen elmélkedik arról. Negatív oldalról közelíti meg a retorikát, a nyelv csábító és félrevezető erejére apellál a meggyőzés terén. A nyelv absztrakt voltát világítja meg, s bár nem tudatosan, a trópusok elméletét készíti elő. Gondolataiból indul ki Paul de Man is.

A 18. századi „új brit retorika” új, másfajta változást hoz a retorikaelméletben. Pszichológiai természetű. Grammatikai és logikai kiindulópont helyett ismeretelméleti választott, a befogadó érzelmi és lelkivilágát elemzi.

Míg Európában a retorikát kissé háttérbe szorítják a belőle kisarjadt tudományok, a 19. sz. végén Amerikában lesz annak nagy keresete. Az 1930-as évektől napjainkig sok helyen rendkívül sokrétű retorikai kutatások folynak. És nemcsak az élő beszéd kapcsán. Ahogy az olvasás is gondolkodás, úgy az írás is beszéd, tehát a retorika meglátásai az írásra is érvényesek.

Amos Wilder (Thornton Wilder testvére) 1964-ben írt könyvében (Őskeresztény retorika: Az evangélium nyelve) rámutat arra, „hogy a Biblia nyelvi, irodalmi természetének, törvényszerűségeinek elismerésével és kimutatásával újabb, eddig talán visszaszorított teológiai tör-

vényszerűségekre figyelhetünk fel. Wilder nemcsak azt nézte, hogy az egyes bibliai szerzők mit mondtak, hanem elsősorban azt, hogy amit mondtak, hogyan mondták.” A nyelv, a stílus, a bibliai retorika felismerésében egy sajátos nyelvesemény (Gadamer) megvalósulását látja, ami olvasás közben megtörténik, és ez nem más, mint a „végső dolgok célbavétele”.

George A. Kennedy 1984-ben megjelent szakmunkájában a retorikai szándékot, annak a hallgatóságig való eljutását elemezte. Retorikai beszédformákat azonosított, szövegek retorikai elemzését végezte.

A retorikai szöveg elemeinek, beszédformáinak, úgynevezett trópusainak (metafora, szimbólum stb.), az irodalom kezdetben 30–40 alakzatot különböztet meg, ma már több mint 200 trópusról beszélünk) elemzésével, szerepével, már Arisztotelész is foglalkozik (Retorika). Thomas Hobbes (1588–1678) Logika, retorika, szofisztika című művében külön fejezetet szentel ennek.

Heidegger és Gadamer hatása alatt álló Northrop Frye három nagy hatású könyvében ír a retorikáról, elemzi a Bibliával kapcsolatos retorikai alakzatokat.

Bár a „pozitív” hermeneutika foglalkozik a retorikával, annak alakzataival, az alakzatok hatásával stb., az igazán fontos a „negatív” hermeneutika művelői, adott esetben Paul de Man számára válik. Nietzsche az előkészítő, róla a későbbiekben többet szólnak.

Paul de Man nem fogadja el azt a tézist, miszerint a nyelv megbízható közvetítő. A nyelvben lévő rendezetlenséget a benne, azaz természetében lévő retoricitásban látja.

Szoros olvasattal, tehát aprólékos figyelemmel olvassa a szöveget, arra figyel, ami ellenáll a megértésnek. Egyedi eseteket véve bonyolult megközelítésekkel próbálja felfedni a retoricitás belső dinamikáját és szerkezetét, ennek a folyamatnak nehezen fellelhető, mégis jelenlévő merevedéseit.

Elsősorban a trópusok megbontó hatására figyel, ismétlésre épülő mechanizmusokat fedez fel, meghatározza az ironia szerepét.

A hagyományos retorikával ellentétben, ezen újabb retorika ismeretelméletével néhány elszigetelt kísérlet kivételével (Nietzsche) nem sokan foglalkoztak. Ezért hiányzik egy tudományos alapú kidolgozott rendszer. Erre újabb Foucault, Derrida stb. mellett Paul de Man vállalkozott.

Máté Ernő

(A felhasznált irodalom jegyzéke a II. rész után.)

Bemutatkozik a müncheni magyar főkonzul, dr. Gyarmathy György

Budapesten születtem 1933-ban. Szüleim értelmiségiek. Édesapám mint okl. gépészmérnök előbb önálló tervező volt, majd az államosítások után tervezőirodai állásban dolgozott. Édesanyám anglisztikát és germanisztikát tanult, a szocialista időben külkereskedelmi levelező. Családjába ismert szellemi kiválóságok tartoztak (orvosprofesszorok, művészek, feltalálók). E példából merítve igyekezett gyermekeinek a háborús évek utáni időkben is igéynyes színvonalú nevelést adni.

Kiváló tanítóim és tanáraink voltak. A Rákóczi Ferenc (volt Érseki) gimnáziumban érettségiztem 1952-ben. Gépészmérnöki diplomámat a Budapesti Műszaki Egyetemen nyertem el 1956 tavaszán, s Budapesten kezdtem meg rövid magyar szakmai pályafutásomat is. A forradalom kitörésekor katonai kiképzésen voltam a tatai páncélos tisztiskolán, majd a szovjet csapatok betöréséig rendfenntartóként szolgáltam a Budapesti Műszaki Egyetemen. Ausztriába szöktem november 15-én. Menekültként Svájc vett fel.

Svájc az évtizedek során másodikká vált. Itt folytattam tanulmányaimat a műszaki tudományok terén (doktorátus Zürichben, 1962-ben), itt alapítottam családot egy svájci leánnyal, itt neveltük fel gyermekeinket.

Gépészmérnök-kutatóként a svájci iparban dolgoztam összesen 20 éven át. Utána a Zürichi Műszaki Egyetemen, az ETH-a voltam tanszékvezető egyetemi tanár 15 éven át. Svájcban kívül huzamosabban éltünk az Amerikai Egyesült Államokban, ahol kutatómérnökként a légi haderő egyik alapkutatóintézményében dolgoztam 1964-től 1967-ig.

Az egyetemi fiatalsággal való foglalkozást lelkesítő és örömteljes feladatnak éreztem és érzem. A kutatást, fiatal munkatársakkal karöltve, szünetedéllyel űztem. Mind az iparban, mind az egyetemen elláttam számos adminisztrációs és menedzsment feladatot is, s mint az ETH gépészeti dé-

kánja, éveken át részt vettem Svájc néhány felsőoktatási és kutatáspolitikai bizottságának munkájában. Nyugdíjazásomra 1999-ben került sor.

A nyugaton élő magyarság tömörüléseihez is számos szál fűz. Több egyesületben vagyok vagy voltam tag, némelyikben (Svájci Magyar Mérnökök és Építészek Egyesülete, Svájci Magyar nyelvű Protestáns Gyülekezetek Szövetsége) a vezetőségnek is tagja. Feleségem a Helvetia–Hungaria kulturális társaság zürichi tagozatát elnökölte. Politikai jellegű emigráns szervezetekben nem kerestem szerepet, de ha kellett, rendelkezésükre álltam. Az 56-os forradalom 40. évfordulóján megbíztak a zürichi főünnepély vezetésével, amikor is számos svájci közéleti személyiségnek róttuk le hálánkat kitüntetések átadásával.

Magyarországhoz a Kádár-időszakban csupán személyes kapcsolatok fűztek. Családommal azokban az években számos alkalommal nyaraltunk szüleimmel együtt a Balatonon. Feleségem és gyermekeim főleg ezúton tanultak meg magyarul.

A fordulat után kapcsolataim kiterjedtebbek, egyetemi szakmai kapcsolataim elmélyültek. Feleségemmel együtt emberjogi téren kezdtünk el dolgozni a Svájci Helsinki Szövetség keretében. A hazai demokratikus önkormányzati struktúrák fejlesztésére például hét ízben rendeztünk egyhetes svájci közigazgatási tanulmányutakat magyarországi polgármesterek számára.

Erdély magyarságának – s ottani Gyarmathy-rokonainknak – sok bajával 1970 óta folyamatosan igyekszünk törődni. Ceausescu idején kezdetben a svájci egyházi segélyek feltűnés nélküli bevitele és elosztása volt a fő tennivaló. Feleségem mindenben lelkes segítő társam, „cinkostársam” volt. A falurombolás elleni tiltakozás végett 1986 táján Zürich környéki barátaimmal Kisebbségvédelmi Társaság néven NGO-szervezetet alakítottunk, amelynek célja a nemzetközi szervek (EBEE, ENSZ, ET) átfogó infor-

málása és – 1990-től fogva – az erdélyi, szlovákiai, jugoszláviai kisebbségek politikai vezetőinek nemzetközi porondok elé való eljutása volt. E kapcsolatokból máig is számos személyes jó barátság és alkalmi együttműködés maradt fenn.

Feleségemmel közös tevékenységeim súlypontját 1992 óta szociális jellegű, egyházi keretben folyó karitatív ügyekre helyeztük át (pl. falusi öregotthon létesítése Lökodon, egy székelyföldi kis faluban). A magyar polgármesterek mintájára romániai (román, magyar, német) polgármestereknek 1998-ban és 1999-ben rendeztünk önkormányzati tanulmányi hetet Svájcban.

Kisebbségvédő munkánkért Magyarországtól magas kitüntetést kaptunk. A Köztársasági Erdemrend Középkeresztjét kaptam meg 1996-ban, a feleségem 1997-ben pedig a Köztársasági Elnök Aranyérmét. Szakmai eredményeimért a Budapesti Műszaki Egyetem 1991-ben díszdoktori címmel tüntetett ki.

Házasságunk felekezetiileg vegyes. Egymás hitének tiszteletben tartását a családon belül is gyakoroljuk. Gimnáziumi éveim alatt a személyiséget formáló hatások döntő részét kiváló katolikus pap-tanárainknak és katolikus cserkészársainknak köszönhettem. Mégis *meggyőződéssel őriztem meg székely őseim unitárius hitét*. Zürichben ma a református, Erdélyben mind a református, mind az unitárius egyházhoz sűrű kapcsolathálózat fűz. Tagja vagyok a Johannita Lovagrend (a Máltai Lovagrend protestáns megfelelője) magyar tagozatának.

Gyermekeink felnőttek. Két fiunk és egy leányunk született 1962 és 1965 között. Közgazdaságtani, illetve építészeti és művészettörténeti tanulmányokat folytattak, s ez idő szerint mind Zürich térségében élnek. Első fi-am nő, egy leányunokánk van.

Nagy örömmel érkeztem Bajországba, és tettere készen vágom neki a Magyarországi képviselőtől adódó, embert próbáló, szép feladatoknak.

Megjelent a Nemzetőr 2001. áprilisi számában.

A fő-főerdőmester újra hazatért

Szeptember végén egy apró háromszéki falucska, Kálnok, iskolai névadó ünnepséget tartott. Az öreg diófák árnyékában megbúvó odon – frissen felújított – iskola falára kétnyelvű felirat került: *Dr. Bedő Albert Általános Iskola I–IV. osztály.*

Hasonló ünnepségeket Erdélyben, hála Istennek, százával szerveznek. Ebben nincs tehát semmi különös. Az is rendjén van, hogy az ilyen alkalmakra rendbeszedik az esemény színhelyére vezető utakat, utcákat, a miénknél előbbre való országokban az sem szenzáció, ha egy elemi iskolába bevezetik az ivóvizet, új illemhelyet építenek.

Az már viszont újdonság, hogy az iskola egy, a tudomány- és gazdaságtörténeti érdemeiről, emberi kvalitásairól híres, de éppen szülőföldjén elfeledtetett személyiségről kapja a nevét, s ekképpen évszázad múltán megpróbálják szülőföldje lakosainak köztudatába újra beépíteni a végnapjai felé sodródó egykori történelmi Magyarország markáns tudós személyiségének emberi példáját.

Dr. Bedő Albert kiváló erdész szakember, fontos tisztségek viselője, Benedek Elek szerint erdeink fő-főmestere volt. „Sokra vitte”, ahogyan szülőfalujában mondják. Az apró székelly falucskából, a szomszédos község unitárius parókiájáról – édesapja Sepsikőröspatak lelkésze volt – az erdészet legmagasabb tudományos és adminisztratív csúcsainak meghódítása mellett maradandót alkotott az unitárius egyház történetében is.

Az erdélyi unitarizmus dr. Király Pál Bedő Albert-díjas erdőmérnök, a „fő fópásztor” születésének 160. évére (1999) szervezett akadémiai emlékülésen állapítja meg, hogy az „(...) alapítását tekintve 1566-ra datált unitarizmusnak Erdélyből a mai Magyarország területére történt átáramlása az 1867-es kiegyezés után, Kriza János, majd főként Ferencz József püspöksége idején (1861–1875, illetve 1876–1928) öltött nagyobb méretet. 1881 után számos szórvány egyházközség alakult az országban, amelyek központjuknak a budapesti egyházközséget tekintették. A dinamikus fejlődés nyomán még abban az évtizedben felmerült egy városi unitárius templom és székház felépítésének a gondolata. Az elhatározást tett követte, s 1888–1890 között Petz Samu műegyetemi tanár tervei alapján a főváros által adományozott telken, az Alkotmány utca és a Koháry utca – jelenleg Nagy Ignác utca – sarkán felépült az az épületegyüttes, amely ma a püspöki

palota funkcióját is betöltő székházat, a neogótikus szép templomot, valamint a Budapesti Unitárius Egyházközség lelkészi hivatalát (könyvtárral és levéltárral) foglalja magában. A bejárat melletti fekete márványablán az építés körül kimagasló szerepet játszó néhány személy nevei között olvasható Bedő Albert gondnoké is.”

A szerző összefüggést vél felfedezni aközött, hogy Bedő Albert az általa alapított Országos Erdészeti Egyesület főtisztviselője volt, a szóban forgó telek szomszédságában lakott, s az unitárius gyülekezet gondnoki tisztsége mellett a Magyarországi Unitárius Egyház főtanácsának is tagja volt. Vallásához való ragaszkodásának jele-jelképe, hogy hamvai, kívánsága szerint, a háromszéki kálnoki unitárius templom sírkertjébe,

közvetlen az európai hírű 1783-ban épült faharangtorony mellé kerültek, amelynek-mesterien ácsolt tölgyfaserkezete egyetlen fémszeg felhasználása nélkül épült. Kálnok eme ősi falurészét, ahová a reformátusokkal 110 évig tartó vita után az unitárius templom felépült, ma is Bedőszernek hívják, a templomkertben félezer éves korúra becsült tölgyfa, s százados sírkövek emlékeztetnek a település egykori rangjára, erősségére.

Dr. Bedő Albert 1918. október 20-án halt meg Budapesten. A sors kegyes volt hozzá, nem kellett túlélnie a trianoni traumát, amely a történelmi Magyarország össz erdőterületének 84(!) százalé-

kát juttatta az utódállamok kezére, s ezek utána szétverték a szinte hihetetlen energiával létrehozott Bedő Albert-i erdészeti intézményrendszert, megszüntették a selmebányai főiskolát, s földönfutóvá tették ennek diákjait, tanári karát. Az általa létesített erdészeti szakiskolák egy része, köztük az erdélyi görgényszentimrei és a temesvár vadaskerti is idegen kézre került, s az új „gazdák” fő célja volt „a múltat végkép eltörölni” máshonnan ismert szlogen alkalmazása: Bedő Albert életművét és emlékét törölni a köztudatból. A maradék Magyarországon, szerencsére, néhány évtizedig tartó politikai amnézia után, 1957-ben az erdész szakembereknek alkalmuk teremtődött, és volt bátorságuk hozzá, hogy Bedő Albert emlékét újraelévenítsék, Bedő Albert-díjat alapítsanak, amelyeket a legkiválóbb erdészeti szakembereknek évenként ítélnék oda, s amelynek jelen pillanatban mintegy másfélszáz kitüntetettje van.

Hűség és kényszerű hűtlenség

Az utóbbi ötven évben a mai Magyarországon Bedő Albert hagyatékára nem csak a megemlékezések pillanataiban emlékeztek, hanem eszmei öröksége is példaértékűvé vált. E sorok írója jóleső meglepetéssel tapasztalta, éppen az 1999-es Bedő Albert-emlékünnepeken, amelynek alkalmából népes és rangos magyarországi erdészkiutódság kereste fel a nagy előd sírját, hogy az erdész szakemberek érzékenysége a magyar szellemi és művészeti élet értékei iránt rendkívüli. Ezt nem csak az Erdészeti Lapok közötti anyagai révén lehet érzékelni – tudomásunk szerint a legrégebbi magyar, alapítása óta megszakítás nélkül megjelenő szaklap –, hanem alkalmi, az erdészethez kötődő, de irodalmi ihletésű kötetek megjelentetésével is. Elegendő kiemelnünk, hogy ritka az a szaklap, amely számaiban szépirodalmat közöl, gondozásukban jelent meg egy páratlan értékű versantológia, *Az erdő poézise*, ebben a magyar irodalom legszebb erdő- és „természetbarát” verseit fogják csokorba; nagyszerű vállalkozás volt, hogy éppen a millennium évében igényes kiadásban jelentették meg Grétsy László professzor válogatását a magyar irodalomból *A mi nyelvünk* címmel, amelyet a nem erdész szakemberek, diákok, tanárok, az anyanyelv szépsége és értéke iránt fogékonyak egyaránt haszonnal és örömmel forgathatnak.

Bedő Albert az első polgári erdőtörvény megalkotója – 55 évig volt érvényben –, megteremtette az erdőfelügyelet országos szervezetét, megalkotta *A Magyar Állam erdőségeinek gazdasági és kereskedelmi leírása* címmel az eddigi legteljesebb, a történelmi Magyarországra vonatkozó erdőmonográfiát, ennek térképmelléklete ma is a csodálkozással vegyülő megbecsülés tárgya. De, ezek mellett, illetve mindezek függvényében és ebből eredően vallotta: „gondolatomnak és munkásságomnak soha meg nem szűnő tárgya az erdő és hazám erdészetének jövője.” A magyar erdészeti szaknyelv megteremtésében is úttörő volt és példa az erkölcsi értékek érvényesítésében, amelynek alapzatát, minden valószínűséggel, a lelkesi családi hagyományból és a rendtartó székelyfalui írott és íratlan törvényeiből építette. Barátossy Gábor a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Minisztérium Erdészeti Hivatalának elnöke – tulajdonképpen a Dr. Bedő Albert egykori funkcióját tölti be erre hivatkozva mondta az akadémiai emlékülésen: „(...) csak önzetlen, etikus szakmai munkával lehet igazi eredményt, maradandó szakmai sikereket elérni. Mit értek ezen? Azt, hogy a régi megszokások által reánk kényszerített magatartásformákon kell változtatni elsősorban. Az erdő szeretetéből táplálkozó ön-

zetlenséggel, szakmai elhivatottsággal kell háttérbe szorítani a pillanatnyi ügyeskedéseket, az egyéni és csoportérdekeket szolgáló anyagi haszonszerzést (...) Ezzel egyidejűleg helyre kell állítani a szakmai értelmiség erkölcsi és anyagi megbecsülését is.”

Barátossy Gábor és az ásatthalmi Bedő Albert Szakközépiskola népes kiutódsága tiszteletét tette a Bedő Albert iskolanévadó ünnepeken. Sepsikőröspatak községi tanácsa, Kálnok községközpontja, a megyei tanfelügyelőség, a helyi általános iskola, az unitárius és református egyház bensőségesen meghitt megemlékezést szerveztek. Prezsmer Imola Kovászna megye tanfelügyelője, a falu szülötte, Téglás Enikő iskolaigazgató, Orbán Fitori Dénes unitárius lelkész és Gödri Miklós Szabolcs református lelképásztor sallangok nélküli, a Bedő Albert emlékéhez méltó, a nemzetiségi önismeretet erősítő beszédeket mondtak, s ilyen szellemi fogantatásúak voltak a templomban elhangzott szavak, egyházi énekek is.

Megdöbbenő viszont, hogy Sárkány Árpád nyugalmazott erdőmérnökön, a Megyei Erdészeti Felügyelőség egykori vezérigazgatóján és egy csikszeredai erdészkiutódságon kívül a honi erdészet nem képviseltette magát. Ezt mindmáig arra a számlára lehetett írni, hogy Bedő Albert neve az erdészeti szakképzésben és a községi hivatali életben tabutéma volt. Többszörösen is. Papi származása, a monarchiabeli Magyarország főerdésze, a haza- és szülőföld szeretetének példaképe, magyar országgyűlési képviselő, és mindaddig a leg-

nevesebb erdész szakember számára nem került hely sem a megemlékezésekben, sem a közéletben és a szakkönyvekben. Csupán a család oldalági leszármazottai őrizték/őrzik kegyelettel az emlékeket. És az unitárius parókia. Azóta viszont változtak az idők. Amíg a magyarországi erdészeti szakközépiskolák, a soproni egyetem, a Bedő Albert-díjasok és mások gyakran látogatják a kis települést, addig az itthoniak közül megfelelnek a Bedő Albert Általános Iskolához vezető Bedő Albert utcáról és a Bedő-szer sok évszázados temetőjéről. Ezért is üdvös lenne, ha éppen Bedő Albert szellemi örökségének sugallatára a Bedő Albert-díjat ezután a határon túliak is megkaphatnák. Azok, akik a magyar erdészetért sokat tettek és tesznek, kiemelkedőt alkottak. És Bedő Albert, talán éppen az unitárius egyház kezdeményezésére – ezt a Háromszéki Mikés Kelemen Közművelődési Egyesület is támogatná – megemelve egy portrészobrot Háromszéken is. Szülőfalujában vagy Sepsiszentgyörgyön. Akár mindkét helyen.

Sylvester Lajos

Egyházközségeink életéből

Budapesti Unitárius Egyházközség

Az idei december szeretetvendégséggel kezdődött. És nem csupán képletesen, hiszen a pestszenterzsébeti Klapka utcai református gyülekezet lelkésze, **Veress Gábor** volt a vendégünk, aki a bibliai idézet alapján, ugyancsak a vendégvárásról, a vendégségről tartotta rövid áhítatát.

Egy szép zenei műsor tette emlékezetessé a templomi összejövetelt. A szószékről Vivaldi trombitaversenyét **Kaján György** és **Nagy Antal** tolmácsolásában hallhattuk, a *Vasutas Zeneiskola Pro Musica Zenekarának* kíséretével. **Sebők Irén** Bach E-dúr hegedűversenyét adta elő, majd az est egyik legszebb műsorszáma következett: *Beethoven* Ah' perfido című hangversenyáriája, melyet a csodálatos hangú **Szabó M. Krisztina** mély átéléssel, a halhatatlan zeneköltőhöz méltó ihletettséggel tolmácsolta. Befejezésül *Schubert* ismert és közkedvelt művéből, a Rosamundából a Közzenét és a Balettzenét játszotta a kitűnő zenekar, melynek karnagya,

Nagy Norbert az egyes zeneszámok előtt röviden ismertette a művekről szóló legfontosabb tudnivalókat. A hangverseny igazi zenei élmény volt, méltó az advent köszöntéséhez, a templomi áhítathoz.

A Nagy Ignác utcai gyülekezetben immár hagyomány egy-egy képzőművészeti tárlat megrendezése. A decemberi szeretetvendégség keretében, a gyülekezeti teremben **Zombori Erzsébet** festőművész képei és **R. Törley Mária** szobrászművész alkotásai fogadták a vendégeket. **Kászoni József** tiszteletes úr köszöntője után a két művész egymást mutatta be, mintegy jelezve barátságukat, régebbi ismeretségüket. A rendhagyó „állófogadáson” a zenei műsor közreműködői és az unitárius hívek jókedvű beszélgetés közben tekinthették meg a két művész szép alkotásait. Ezen az estén így találkozott a szeretet, a hit és az igazi művészet.

Tárkányi Imre

Lelkészi beszámoló

Lapunk 2001/6. számából sajnálatos módon kimaradt a szertartásaink rovatából a következő megemlékezés:

2001. október 7-én istentiszteletünk keretében megemlékeztünk **Finta Józsefné** sz. Bényi Ilonáról, akinek temetési szertartására 2001. szeptember 29-én került sor Küküllődombón. Az emlékestentiszteleten jelen volt Istenben megboldogult testvérünk családi és rokoni köre, mint ahogy gyermekei: József és Zsigmond, akiknek ezúton is vigasztalódást kívánunk.

Keresztelési szertartásaink:

2001. december 9-én Bódi Áron és Brock Ildikó ABIGÉL-JANKA,

2001. december 25-én Nagy Zoltán és Erdei Erika BOGLÁRKA,

2001. december 26-án Szilágyi László és Eichler Katalin LÁSZLÓ,

2002. január 13-án Ghermán Kornél és Fodor Katalin LAURA-KITTI, nevű gyermekeit kereszteltük meg, akik életére Isten gazdag áldását kérjük.

2002. január 19-én egyházi megáldásban részesítettük egyházközségünkben **Miklósi-Vári Katalin** debreceni lelkésznőt és **Andreas Fritz** lelkész testvéreinket; adja a jó Isten, hogy amit egymásnak a szép esketési szertartás keretében megfogadtak, maga az ÉLET hitelesítse.

Temetési szertartások:

2001. november 27-én **Labancz Gézáné** sz. Borbély Anna (89 éves), 2001. december 6-án dr. **Csikó Gábor** (86 éves) testvéreinket kísértük utolsó útjára, és búcsúztattuk rokonok, barátok, szeretteik körétől. Isten áldja meg az eltemetett, de el nem feledett testvéreink emlékét.

(-)

Kászoni József, Nicole Häfeli, Andreas Fritz, Miklósi-Vári Katalin, Balogh Zoltán

Bartók Béla Unitárius Egyházközség

Egyházközségünk életében kimagasló esemény volt a Tordai Országgyűlésre való ünnepélyes megemlékezésünk 2002. január 13. napján.

Óriási jelentőséggel bír egyházunk életében ez a nap, ugyanis ekkor mondták ki a vallási és lelkiismereti szabadság törvényét, továbbá ez a nap nem más, mint az Unitárius Egyház születésnapja, mely megérdemli, hogy minden egyházközségünkben méltóképpen emlékezzenek meg róla.

Istentiszteletünket, melyen a szószéki szolgálatot **Rázmány Csaba** püspök végezte és melyen közreműködött **Léta Sándor** lelkész, **Vadady Virág** énekes és **Faragó Laura** énekművésznő, a Magyar Rádió Kossuth adója egyenes adásban közvetítette.

Köszönjük híveinknek, hogy ilyen szép számban vettek részt az istentiszteleten, amit ajánlok minden más alkalomra is, minden rádiós és televíziós istentisztele-

tünk alkalmával, hogy ezáltal is bizonyítsuk ország-világ előtt, hogy vagyunk és egy akaratban vagyunk.

Örömmel tudatom, hogy egyházközségünk újonnan megválasztott lelkésze, **Léta Sándor** az elmúlt napokban családjával együtt beköltözött a gyönyörűen felújított lelkészi lakásba, ahol neki is és családjának is szívünkben kívánunk sok örömet és boldogságot, hogy vehessék a szolgálatot Istenünk dicsőségére, egyházközségünk előmenetelére.

Február 9-én óriási érdeklődés mellett tartottuk február havi gyülekezeti estünket, melynek díszvendége volt a Kossuth- és Széchenyi-díjas erdélyi író és költő, a mindannyiunk által szeretett és tisztelt **Kányádi Sándor**, továbbá **Süle Krisztina**, Berlinben élő hegedűművésznő.

A gyülekezeti est szeretetvendégséggel zárult, ami után mindenki nagy-nagy lelki meglepéssel távozott.

Rázmány Csaba

Dunántúli Unitárius Egyházközség

A karácsonyi ünnep során a Dunántúli Unitárius Egyházközség tagjai úgy Pécsen, mint a kisebb szórványgyülekezetekben, bensőséges istentiszteleti alkalmakon, gyerekek karácsonyi műsorán, kisebb-nagyobb szeretetvendégségeken vehettek részt. Ezen alkalmak mindannyiunk benső épülésére szolgáltak.

Mint az egyházközség lelkésze, megköszönök minden adományt, anyagi hozzájárulást, mely kicsiny egyházközségünk fenntartását és fennmaradását szolgálja.

A jelenlegi istentiszteletek rendszeres helyszínét és idejét illetően a következőkről tudok beszámolni.

Pécs: a Szabadság úti Református Gyülekezet gyülekezeti terme, minden hónap második és negyedik va-

Vallásórás gyerekekkel

sárnapja, de. 11 óra. Istentiszteletek előtt egy órával, azaz 10 órától vallásórák tartására kerül sor.

Székesfehérvár: Az Evangélikus Egyházközség belső gyülekezeti kisterme, minden hónap harmadik vasárnapja, de. 10 óra.

Polgárdi: Az Unitárius Egyházközség gyülekezeti terme, minden hónap harmadik vasárnapja, du. 15 óra.

Szekszárd: A Szekszárdi Evangélikus Gyülekezet temploma, előzetes egyeztetés szerint.

Az ünnepi istentiszteletek időpontjai is egyelőre előzetes értesítés alapján történnek.

Máté Ernő
gyakorló segédlelkész

Így élünk és dolgozunk Füzesgyarmaton

A nagy visszhangot kiváltó november 4-i, nemzeti gyásznapi emlékestentiszteletünk és a Dávid Ferenc-évforduló után meggyúltak december első vasárnapján templomainkban is az első adventi gyertyák az Erdélyt idéző fenyőkoszorúkon.

Odaadással készültünk kicsik és felnőttek egyaránt a közelgő karácsonyi ünnepekre. Amíg versek, énekek megtanulásával voltak elfoglalva növendékeink, addig nekünk legalább félszáz kazettamásolatot és szöveget kellett szétküldenünk a nagy haza minden részébe. Ilyen feldobott hangulatban élményszámba ment az adventi készülődésünk. Meg is volt a várt eredmény. Gyönyörű volt Karácsony Szentestéje. A rettenetes hideg ellenére szinte zsúfolásig megtelt templomunk, ahova külső meleggel is vártuk az oda betérőket. A helyi tévé-

ben felekezeten és életszemléleten felül álló ünnepet hirdettünk meg, és jöttek is soha nem látott arcképek, akik aztán testvérekké lettek az est folyamán. A sikeres szereplés után több, mint harminc gyerek kapott ajándékcsomagot. Mintegy húszan mondtak verset, legalább tizenöt énekszám hangzott el, amibe bekapcsolódtak a gyülekezet tagjai is.

Az este külön örömet hozott a hittanosainknak, akik közt pályadíjként kiosztottuk az Unitárius Alapítványtól nyert 45 ezer forintot a hűséges hittanóra- és templomlátogatásért. Jutalmat kaptak: *Kecse Kitti, Kecse Martin, Hegyesi Barbara, Nagy Ida, Nagy Szandi, Nagy Anita, Kovács Nelli, Sipos Tündi, Sipos Norbi, Sipos Zsolt, Pántya Ági, Nemes Zsolt, Jambricska Ákos, Kovács Gréta, Kovács Laura*. E lelkes kis csapathoz iratko-

zott be januártól két új növendékünk: *Ruha Krisztina* és *Ruha Ferenc*. Érezték jól magatokat köztünk, kedves testvéreink!

Karácsony első napján 42-en vettünk úrvacsorát. Ünnepi keretek közt kereszteltük meg *Szekeres János* szimpatizáns hívünk dédunokáját, *Mándi Klaudiát*. Délután az Idősek Otthonában tartottunk ünnepi istentiszteletet, részleteket is előadva hittanosainkkal a szentesti műsorból.

Másodnapja délelőttjén a gyulai szórványunkban tartottunk úrvacsorázó istentiszteletet. A nehéz útviszonyok miatt aznap csak egy szertartást tarthattunk.

Szilveszter éjszakáján fél tizenkettőre óévet búcsúztatni és újévet köszönteni hívtak a harangok. A szép számú gyülekezet, amelynek tagjai képesek voltak otthagyni a szórakozóhelyet, a pezsgős mulatozókat meghittent, megilletődötten énekelte a „Tebenned bízunk eleitől fogva” mellett a magyar nemzeti és székely imádságokat. Újév első napján az egyházvezetéssel és a budapesti hívekkel ünnepeltünk.

Közben fájdalmas veszteségek is értek, közel harmincig jutottunk el a búcsúszertartásokat illetően, és az új esztendő is hozott néhánynak álmódosítás helyett fekete gyászt.

Január 13-án, miután meghallgattuk Főpásztorunk felrázó és megrázó beszédét a Kossuth Rádió által közvetített istentiszteleten, az 1568-as vízkereszti országgyűlésre való emlékezés kapcsán, mi is megemlékezünk e nagy horderejű vallás- és lelkiismereti szabadság világtörténelmi jelentőségű törvényéről, amely örökre, elvitathatatlanul a mi unitárius büszkeségünk a magyarok történelmében. Az istentisztelet után testületileg néztük a TV vallásos adását, amelyben a két fő egyházi vezetőnk beszéde terveinket, álmainkat, elért eredményeinket, nehézségeinket adta hírül a kis magyar világnak itt a Kárpát-medencében. Most is jó volt unitáriusnak lenni!

Január 20-a a számadás napja volt kis közösségünkben. Felemelő érzés volt elmondani az eltelt év sok-sok megnyilvánulását. Elképesztő munka eredményeként a központi és megyei támogatással együtt pénztárforgalmunk meghaladta mindkét oldalon az 1 200 000 forintot. Az aranykönyvi adományok értéke is a félmilliót meghaladta. És ne feledjük, alig vagyunk bő százan e közösségben!

A három esztendővel ezelőtt megválasztott tisztségviselők megbízatása 2001. december 31-én lejárt Tisztújításra és némi fiatalításra került sor. A következő ciklusra a gondnokunk: *Gyáni Endréné*, presbiterek: *Bartha Jánosné*, *Varga Andrásné*, *Barna Lajosné*, *Simoné Bagdi Erzsébet*, *Kecse Sándorné* és *ifj. Kovács Lajos* testvéreink. A pénzügyek felelőse: *K. Romvári Etelka*, a zsinati póttagunk: *Balázi Mária*. Mindannyian letették a hivatali esküt az egyházközség lelkészegyházi főjegyzője előtt. Legyen munkájuk nyomán Istentől gazdag áldás!

Lesújtó mindig panaszkodó embereket hallani, hogy ez sem sikerül, az sem megy úgy, ahogy kellene. E kis közösség bátorsággal, Istenbe vetett, sokszor vakmerő hittel indul neki az új tennivalóknak.

2002. július utolsó vasárnapjára már kitűztük a hagyományossá vált unitárius alföldi búcsúval egy időben megünnepelni az egyházközség születésének 100. évfordulóját. Konfirmálók is lesznek, lesz emléktábla az évfordulóra, és – egy gyermeki hála eredményeként – lesz emléktáblája az első született unitáriusnak itt a templomunk falán! Várunk vendégeket Erdélyből, testvérgyülekezetünkből, kanadai testvérgyülekezetünkből és mindenholnan, ahova eljut hívó szavunk és nagy élniakarásunk hangja.

Legyen hát Istentől áldott minden füzesgyarmati álmom és szándék!

B. L.

Gyula

Advent... Karácsony... Az emberek többségének legszébb, legbensőségesebb ünnepe.

Advent első vasárnapján tartott istentisztelet alkalmával szórványunkban is meggyújtottuk az adventi koszorú első gyertyáját. Megkezdtük a készülődést Karácsony áldott ünnepére.

Karácsony második napján volt szórványunkban az ünnepi istentisztelet. Lelkésznünk kezdésként Wass Albert: Karácsonyi versek című költeményét olvasta fel, ünnepi beszédét a szeretet fontosságára építette. Befelejésként Ady: Karácsony (Harang csendül) című költeményét mondta el.

Ez ünnepi alkalomra az úrvacsorai kellékeket, a Jézus életére és cselekedeteire emlékeztető kenyeret és bort, *ifj. Gyarmathy Zsolt* adományozta. Lelkésznünk Isten gazdag áldását kérte a családra.

A lélekemelő, magasan szárnyaló gondolatok, a gyönyörű költemények tartalmas ünneppé varázsozták e napot is. Lelkünk csordultig telt ennyi szépség hallatán.

Istennek hála fűtött imateremben tartottuk az ünnepi istentiszteletet. Rövid üdvözlések után boldog új évet kívánva indultunk haza, közelebbi-távolabbi otthonainkba. Bár zord hideg volt, jegesen csillogott a hó, a gyönyörű gondolatoktól fűtött lélekkel nem éreztük metszőnek a hideget.

Ezúton köszönjük meg Balázi László püspök-helyettes lelkésznünknek és Balázi Lászlóné énekvezérnek, hogy a zord télben rossz útviszonyok között eljöttek, hogy a szórvány közössége is részesüljön ünnepi szertartásban.

E sorok írója füzesgyarmati lévén, Füzesgyarmaton is részt vettem a már hagyományos szentesti ünnepségen. Feldíszített, kivilágított fenyő és Betlehem várta a templomot zsúfolásig megtöltött résztvevőket. Hittanosok, középiskolások, felnőttek és lelkésznünk által előadott költemények és énekek tették tartalmassá az ünnepet.

Karácsony első napján is részt vettem az istentiszteleten. Gondosan felépített, tartalmas ünnepi beszédet hallgattunk.

Wass Albert gyönyörű gondolatait idézve, úgy érzem tisztult lélekkel, újra gyermekké válva tudtuk az ünnepi alkalmak szép, nemes gondolatait elfogadni.

*Karácsony készül, emberek!
Szépek és tiszták legyenek!
Súroljátok föl lelketek,
csillogtassátok kedvetek,
legyetek újra gyermekek,
hogy emberek lehessetek!*

(Wass Albert: Karácsonyi versek)

R. E.

Győr

Adventtől Karácsonyig Észak-nyugat Dunántúlon

Titkokat rejtő napokat éltünk hetek óta már. A csodát vártuk, a fény idejét. Évezredes üzenet csilingelt szívünkben, s mellészegődött lassan a bizonyosság: majd angyalszárnyakon érkezik hozzánk az est. Az otthonok adventi gyertyalobogása karácsony fájának pompájába karolt, hogy a szent éj varázsa kiszakítsa a közömbös világból, s újra meg újra emberré tegye az embert.

Egy csillag, egy istálló, egy születés, egy gyermek. Maroknyi béke, benne család, hit, csend, szeretet és

öröm. Az üzenet orvosság rohanó életünk ütötte minden sebeinkre. Vigasztalás az idegenségben, otthon az otthontalanságban, magunkra ébredés a nagy tévelygésben. Bennünk változott percről percre a Karácsony igazi karácsonnyá, ha lelkünkhez talált, s mi viszont lelkéhez találtunk. Mert jó tudni nagyon, hogy nem vagyunk egyedül. Hogy bárhol is élünk – nyüzsgő belvárosok kelletlen közepén vagy álmos földekkkel ölelt kisfalvak rejtekén – nincs hely a földön, ahonnan az ember, ha akar, legalább egy évben egyszer ne látna Istenére. És rendszerint odalát. Még akkor is, ha nem hoz kápráztató csillámpelyhes havazást az évszak, hogy betakarja végtelen köntösével a föld fekete, december végi sarát. De kárpótlás az emberi igyekezetért talán legragyogóbb arcát mutatja majd az ég, hogy felsodálkozva a mennyi boltozatra, felírassuk szívünkbe az idej karácsonyon is: minden csillag betlehemi és mindenki hivatalos Betlehembe.

Karácsonyvárásunk első adventi állomása a pápai Öreghegyi Iskola volt, ahol *Tirnován Ari Vid* szobrászművész műtermében gyűltünk össze december másodikán. A művészet családi kegyhelyén a Pápa és Környéke unitáriusaival találkoztunk. Az istentiszteletet követően a házigazdák és a háziasszony, *Katona Magda* jóvoltából kis szeretevendőség keretében beszéltek meg egyes-bajos dolgaink.

Advent második vasárnapján Győrben találkoztunk, ahol a papilak-imaház meghitt környezetében imádkoztunk Istenhez. A kialakult szokásnak megfelelően itt is kávé, tea és sütemény várta a híveket.

December 17-én Szombathelyre látogattunk, ahol a helyi Evangélikus Egyházközség jóvoltából a gyülekezeti teremben gyűltünk össze, az igaz, ez alkalommal nem nagy létszámmal, ami a kellemetlen hidegnek és a sok vidékről várt hívek elmaradásának tudható be. Az egész szórványban nagy gondot jelent, hogy az úgynevezett „Központ” körzetében szétszórta élő hívek a vasárnapi rossz közlekedési lehetőségek miatt – sokszor rámegegy az egész napjuk az egyórás istentiszteletre – nem élnek a találkozás lehetőségével, kellemes időben sokkal jobb az arány.

December 23-a kárpótolta a szombathelyi csalódást. Sopronban *Vajda Iván*, szórványgondnok lankadatlan lelkesedésének köszönhetően az eddigi idők legnagyobb létszámú gyülekezete sereglett össze a Fővényverem utcai Erdélyi Házban, ahol a kiállító terem transzilván fu-

Betlehemező gyerekek a Győr-Likócsi papilak-imaházban 2001 adventjén

vallatában, mindig fizikai és lelki otthon találnak az unitáriusok is. Az ország legjobban működő erdélyi közösségének ezúton is kívánunk erőt, kitartást, jó egészséget és munkabírást, hogy nemes és kitartó igyekezetüket mindig kísérje Isten áldása.

Az ünnepi hangulatot erősítette *Sarkadi Antal* ajándéka, egy nagyméretű akvarell festmény, amely a kolozsvári Brassai Sámuel unitárius kollégiumot ábrázolja. Sarkadi Antal alma mater és unitáriusok iránti háláját juttatta ez által is

kifejezésre, aki noha református, minden unitárius istentiszteletünkön ott van. Az összegyűjtött kis agapé zárta. A finom süteményekért és badacsonyi borért illesse köszönet a soproni rendezvények háziasszonyát és házigazdáját, *Izsák Ella* és *Izsák László* atyánkfíát.

A karácsonyi örömmüzenet a Győr-Likócsi Részönkormányzat épületében talált meg bennünket, ahol a Győr és körzetében élő hívek vettek úrvacsorát és hallgatták meg a gyermekek és ifjak karácsonyt köszöntő dalait és szavatait. A részönkormányzat épületében ökumenikus előkészülettel díszítettük fel a termet. A katolikusok hozták a karácsonyfát, az unitáriusok az elektromos orgonát, a kihangosítást pedig a részönkormányzat oldotta meg. Nemzeti zsoltáraink éneklése közben föl-villanó egy-egy könnyecppben, mint szivárvány tükörben látni véltem az Észak-nyugat Dunántúli unitáriusok piciny templomát, a hangokból, mint valami mély és ellenállhatatlan dübörgést véltem kihallani a vagyunk és akarunk lenni megnemalkuvó himnuszát.

*Ti nem akartok semmi rosszat,
Isten a tanútok reá.
De nincsen, aki köztetek
E szent harcot ne állan.
Ehhez Isten mindannyitoknak
Vitathatatlanul jogot ad:
Ne hagyjátok a templomot,
A templomot s az iskolát!*

*Ti megbecsültök minden rendet,
Melyen a béke alapul.
De ne halljátok soha többé
Isten igéjét magyarul?!
S gyermekeket az iskolában
Ne hallja szülője szavát?!
Ne hagyjátok a templomot,
A templomot s az iskolát.*

*A koldusnak, a páriának,
A jöttmentnek is van joga
Istenéhez apái módján
És nyelvén fohászzkodnia.
Csak nektek ajánlgatják templomul
Az útszélét s az égbolt sátorát?
Ne hagyjátok a templomot,
A templomot s az iskolát!?*

Reményik Sándor: Templom és iskola
Sándor Gy. Mátyás

A Győri Unitárius Egyházközség tagja vagyok

Győrben az unitárius egyházi élet 1938-ban kezdődött, melynek szervezője néhai Józan Miklós unitárius püspök és Fekete Ernő, néhai apósom volt. Fia, Fekete András 1946-ban kapcsolódott be az unitárius egyházi életbe, mivel mint hivatásos katonatiszt addig távol élt Győrtől. Az édesapja emlékéhez méltóan ezen időtől kezdve kántorizált az istentiszteleteken – még a legvadabb vallásüldözés idején is – 1991-ben bekövetkezett haláláig.

Negyedévenként volt istentisztelet a református egyház imatermében, néha a templomban. Kevesen vettek részt ezeken az istentiszteleteken, melyek családias jellegűek voltak, ünnepnek számítottak, Mindnyájan ismertük egymást, ha valakit öröm ért, mindnyájunk öröme volt, de egymás bánatában is osztoztunk.

Az 1946 és 1967 közötti időszakról nem tudok beszámolni, mert csak 1967-ben kerültem Győrbe, amikor Győrffy István – mindnyájunk Pista bácsija – tartotta az istentiszteleteket, akit határtalan szeretettel és tisztelettel vettünk körül.

Sajnos az idő elszállt Pista bácsi feje fölött. Szász János vette át a stafétabotot, aki remek szónok volt, prédikációi élménynek számítottak. A férjem – aki szigorú kritikus volt – minden egyes alkalommal gratulált prédikációihoz.

De nem volna teljes a beszámolóm, ha egykori gondnokunkról – Kozolváry Lajosnéról –, Klárikánkról megfeledeznék, aki áldozatos munkájával járult hozzá a győri unitárius szórványegyház egybentartásához, s akinek elvesztése nagyon fáj mindnyájunknak, s akire gyakran gondolok igen nagy szeretettel.

A régi lelkes hívek közül sokan eltávoztak, már csak emlékeinkben élnek. Én a múltról beszéltem. A jelen helyzetről beszéljenek a nálam illetékesebbek,

Azért mint a múlt krónikása, megpróbálom az összehasonlítást a múlt és a jelen történéseivel.

Előbb úgy szoltam: győri unitárius szórvány egyház, most boldogan és büszkén mondhatom, hogy 1992-től kezdődően: „Győri Unitárius Egyházközség” és nem szórvány egyház. Ehhez hozzájárult, hogy a hívek száma az Erdélyből áttelepült unitáriusokkal gyarapodott. Van egy lelkes, fáradságot nem ismerő, Isten segítségével bízva bízó lelkészünk, elhivatott lelkipásztorunk Sándor G. Mátyás személyben. Van hajlék, bármilyen kicsi, ahol összejöveteleinket tarthatjuk, és van egy gyönyörű és nagy tervünk, a győri-likócsi unitárius imaház megvalósítása, mely gigantikus erőfeszítést követel, és csak saját erőnkben bízhatunk, nem támaszkodhatunk külföldi segítségre. Mi csak a hitben, Isten segítségével és saját erőnkben bízhatunk.

Nézzenek körül ebben a kicsi, aranyos hajlékban, melynek minden kis zugából a jövőbe vetett hit, fáradhatatlan kitartás, szeretet árad és ahol nagyon jó lenni. Bár jönnének erre rá minél többen a közönyösök közül, de én hiszem, hogy ez be fog következni. Ebben az elrugaszkodott világban még sokan nem tudják, hogy nem a pénz hajhászása, hanem Isten keresése és a szeretet a legfontosabb.

Adjon az Isten továbbra is rendíthetetlen hitet, kitartást és erőt a mi fiatal, szeretett lelkipásztorunknak és hozzá méltó párjának, Zsuzsika asszonykájának céljaik eléréséhez. Ezt kívánom szívem mélyéből, és ehhez kérem a hívek segítségét.

Áldassék az Úr neve!

Fekete Andrásné

Különlegesen kedves karácsony a hódmezővásárhelyi egyházközségben

Már novemberben jelezte *Kiss Mihály* lelkészünk, hogy *ifjú Benze Márton* ajánlatára gyermekekkel karácsonyi műsort kellene szervezni.

Körülmekintő készülődés révén az ötlet, az anyag kezdet formálódni, vers, színdarab gyűlt-gyűlt a tiszteletes úr dossziéjában. Ki mit adjon elő, ki melyik szerepre alkalmas? Kicsitől nagyig 30–35 tanuló között lehetett válogatni, hiszen lelkesen és pontosan jöttek a próbákra Mezőkovácsházától, Szentestől, Szikáncstól Szege dig.

Összeállt a harminc percre szabott műsor:

szavalt: *Berkeszi Ágota, Berkeszi Áron, Domján Dóra, Kocsis Bence, Katona Tamás, Katona Bence;*

színdarabban szerepelt: *Berényi Dorottya, Berényi Domokos, Domján Dóra, Kis Dávid, Bogdány Csilla, Katona Tamás, Katona Bence, Katona Ágnes;*

énekelt: *Benczédi Levente, Berényi Domokos, Berényi Dorottya, Bogdány Csilla, Domján Adrienn, Domján Dóra, Gyüre András, Gyüre Ilona, Katona Ágnes, Katona Bence, Katona Tamás, Kis Dávid, Kis Mihály, Kiss Bálint, Kocsis Tamás, Kocsis Bence, Szabó Ádám, Szabó Csaba, Szabó Lili, Szabó Ákos, Varga Ákos.*

Türelmes mosollyal gyakorolt az ifjúsággal Tünde tiszteletes asszony is, nehéz munkát jelentett az énekkar kialakulása. Gyakran már a kezdet „többszólamú” volt.

De az operatőri stáb nagyszerűen „vágta össze az anyagot”. Hiszen a kerti felvételeket, imatermi jeleneteket kellett összeilleszteni *dr. Ormos Jenő, Szabó Ernő, dr. Benczédi Ferencné* elbeszélő visszaemlékezéseivel, a lelkész imájával.

Remek háttérképekkel, *Borsos Annamária* zenetárnó önzetlen orgonajátékával, zenei kíséretével néztük, hallgattuk a Magyar Televízió 1. csatornáján 2001. december 16-án, vasárnap délután 3-kor és ismétlésben a Magyar Televízió 2. csatornáján 23-án, vasárnap reggel 7-kor. Az utóbbit határainkon túl is élvezhették, elismerően telefonáltak például adás közben Sepsiszentgyörgyről.

A valóságban karácsony első napján, 25-én a gazdag tartalmú karácsonyi csomagokat jutalomként megkapták a szereplők.

Szikráztak a csillagszórók, ragyogtak a gyertyák és a meghatott boldogságtól a szemek.

Részese volt:

dr. Benczédi Ferencné

Kocsord

A 2001. év gyülekezetünkben nem volt eseménytelen.

A 2002. január 1-i, újévi istentisztelet után az évi rendes közgyűlés elé eseményekben gazdag jelentést tudtam terjeszteni.

A Kocsordon mindössze 150 magyar és 50 cigány lélekből, az 50 lelkes vásárosnaményi, a 25 lelkes nyíregyházi szórványból, valamint sok helységben szétszórótt még 25 lelkes, összesen hozzávetőleg 300 lelket számláló szabolcs-szatmár-beregi unitárius gyülekezetben 9 gyermeket kereszteltem, helyben 4 növendéket konfirmáltattam. 3 vásárosnaményi növendék konfirmációja szabálytalanság miatt érvénytelen. Ugyanitt eskettem is 2 párt.

Végtisztességben részesítettem helyben 4 elhunyt atyánkfíát, köztük templomjáró gyülekezetünk oszlopos tagjait. Nagy Gyula elhunyt presbiterünk emlékére a család nagyszegű adományt tett, amiből Silyéné Balázs Lídia főkönyvelő asszony adományával kiegészítve asztalosmunkákat végeztünk a toronyban.

Az Unitárius Alapítvány támogatásából kiegészítettük egy raktárhelyiség építéséhez előkészített épületanyagainkat. Az Alapítvány másik céltámogatásából karácsonykor két családnak tudtunk támogatást adni beteg gyermekek kezelésére. Saját erőből egy harmadik családot segítőtünk ugyanazon célból, valamint főtisztelendő püpek úr felszólítására a virágvasárnap perselypénzt két vásárosnaményi árvíz-károsult családnak adtuk. A vásárosnaményi gyülekezettől hallottuk, hogy az ottani önkormányzat nem volt hajlandó az uni-

tárius püspökségtől kapott támogatást unitárius árvíz-károsultak között kiosztani.

Karácsonykor öt rászoruló gyermeknek ingyen adtuk az ajándéksomagot. A karácsonyfát Varga József roma önkormányzati elnök adta a templomnak. Lakatos László roma vállalkozó konyhaeszköz-készlettel ajándékozott meg minden unitárius édesanyát, aki a templomba hozta gyermekét.

Nálunk mindig a konfirmáció és a karácsonyeste vonzza a legtöbb templomlátogatót. Idén is zsúfolásig megtelt szülőkkel, hozzátartozókkal, gyermekekkel a templomunk. 35 gyermeknek osztottunk szeretetsomagot, akik közül 25-en verset is szavaltak az óriási karácsonyfa alatt.

Adjon Isten minden hívünknek és mindenki másnak kevesebb szomorúságot és több örömet, mint amennyit az eltelt év hozott.

Nyitrai Levente

Súlyos szenvedés után szerettei köréből Istenhez költözött **Ördög Béla** atyánkfia, gyülekezetünk buzgó és szeretetreméltó tagja. A hálaadás ünnepének jegyében áldjuk Istent, aki adta, aki elvette. Megharcolt érte súlyos szenvedéssel, és megszabadította tőle. Aki az élet fáradalmi után adjon szeretett testvérünknek csöndes pihenést és örök üdvösséget. Bánatbamerült hátramaradottainak pedig adjon vigasztalódást a mi hitünkben való reménykedéssel, hogy aki megsebzett, be is kötöz.

Pestszentlőrinc

2002. január 20-án szeretetvendégségre gyűlt össze a Pestszentlőrinci egyházközösség. A zsúfolt teremben az áhítatot Szász János tartotta a tőle megszokott személyes érzelmeket megmozgató stílusában. Ezután rövid megemlékezést tartottunk Máthé Géza templomépítőnk születésének 100 éves évfordulója alkalmából. Az ő és az akkori lelkész, *Pető István* neve még most is tiszteletet ébreszt híveink körében. Pető István „Lőszerraktárból templomot” című cikke pedig (melyet itt is terjesztettünk) 60 évvel ezelőtt meghatóan írt a nagy eseményről.

Szász Adrienn lelkész, az est házigazdája felkérte a gyermekek által is várva várt **Csukás István** író urat, hogy beszéljen magáról és a munkájáról.

A művész úr az olvasás fontosságáról beszélt. Mesélt a mesékről, elmondva, hogy a mese a legrégebb műfaj, minden műfaj alapja. Az ősidőkben, amikor a vadászemberek a tűzhöz, a hordáshoz visszatértek, mindnyájan máshogy mesélték el, hogy hogyan ejtették el a vadat. Aki a legnagyobbat mondta, vagy a legcifrábban fejezte ki magát, abból lett az író.

Később kritikai észrevételének adott hangot, hogy a mostani rajzfilmek mintha csak egy dramaturgiai elemet ismernének, az agressziót. (Pl.: Szalad az egér és a macska kétszázféleképpen akarja elpusztítani a seprű-

vel.) Hiányolta ezekből a filmekből a barátságot, az önzetlenséget, a szeretetet és az érzelmeket.

Beszélt mostani munkájáról, természetesen gyerekeknek való igazi mesét (ismét bábfilm) készített.

Ezután szójátékokat mondott, felhívta a lurkók figyelmét nyelvünk játékoságára, majd néhány verset olvasta fel, nagy sikert aratva. Ezután az olvasók kaptak szót. Volt, aki korosztálya nevében köszönte meg az író munkásságát, jelezve, hogy ők mind Csukás István meséin nőttek föl, voltak, akik segítséget kértek saját mű-

veik elbírálásához.

Közben a gyerekek zsvajva már egyre inkább jelezte, hogy jöhet a vacsora.

Az író úr diplomatikusan átadta a helyét a tradicionálisan felszolgált borsos tokánynak puliszkával.

Most a konyhában tevékenykedő híveink juhtúrós puliszkával is meglepték a nagyérdemű közönséget.

Az estét jó hangulatban a hagyományos torta- és festményárveréssel zártuk.

A művész úr is kifejezte, úgy érzi egy családba érkezett hozzánk, és reméli, még találkozunk.

Mi várjuk.

Kováts Levente

HÍREK

Kolozsvári felmérés. Az erdélyi magyarok 42 százaléka elsősorban magyarnak, 43 százaléka erdélyinek, 6 százaléka románoknak, 3 százaléka európainak vallja magát – derült ki a Metro Media Transilvania felméréséből. Az erdélyi magyarok szerint a románok leginkább vallások, rendesek, vendégszeretők és szorgalmasak. A románok úgy vélik, az erdélyi magyarok főleg szorgalmasak, összetartók, civilizáltak és megosztottak. Az évek folyamán nem sikerült elnyerni az erdélyi románok támogatását a magyar egyetem létrehozására. Ötvenkét százaléka semmilyen formában nem egyezne bele az önálló magyar felsőoktatási intézmény létrehozásába. (MN)

70 000 kelet- és nyugat-európai, illetve más földrészekről érkező fiatal vett részt a Taizé Közösség által szervezett 24. Európai Ifjúsági Találkozón december 28. és január 1. között Budapesten. Roger testvér a közösség alapítója minden évben levelet intéz a fiatalokhoz. Az idén ennek a címe: Szeress, az életteddel szeress.

II. János Pál pápa levélben köszöntötte a találkozó résztvevőit, melyben arra hívta fel őket, hogy legyenek „a hajnal őrei, különösen most, amikor a világban a megosztottság uralkodik, és amikor az erőszak és a félelem középette a remény jeleit keressük.”

Kofi Annan ENSZ-főtitkár e szavakat intézte a találkozó résztvevőihez: „Most amikor vannak, akiknek legfőbb céljuk, hogy megosszák az emberiség nagy családját, jó érzés tudni; hogy ilyen sokan összegyűltek, különböző nemzeteket, kultúrákat képviseltek. Eljöttetek Budapestre, hogy együtt gondolkozzatok az egyházban. Egy jobb világért folytatott küzdelemben mindannyiunknak fontos feladata van.”

December 29-én az MTV2-n élő imaközvetítés volt a Hungexpóból.

Az olvasás éve alkalmából a Beregi Unitárius Ifjúsági Kör (BUNIK) vezetősége Balogh Tibor elnök és Tóth Miklós titkár vezetésével házikönyvtárak kiépítését kezdeményezte a beregi cigány fiatalok körében.

A beregi unitárius szórvány méltó ünnepség keretében emlékezett meg a vásárosnaményi gyülekezeti teremben Balázs Ferenc születésének 100. évfordulójáról. Erre az alkalomra emlékérmek és levelezőlapot adtak ki, és kiosztották az idei Balázs Ferenc-díjat Csányi Ottó mátészalkai karnagynak, aki színre vitte Vásárosnaményban a kolozsvári passiót, valamint unitárius énekeket dolgozott fel és adott elő kórusával – szép sikerrel – a mátészalkai reformáció-ünnepségeken.

Január 6-án a beregi unitárius szórvány presbitériuma újévi gyűlést tartott. A gyűlésen megbeszélték, hogy februárban, a Miklósi Vári Katalin lelkész női szolgálatával tartott istentisztelettel egybekötött közgyűlésen, új vezetőséget választanak.

Magyar cégek Romániában. Magyarország és Románia kereskedelmi forgalma tavaly 906 millió dollárt tett ki, 170 millió dollár körüli magyar többlettel. Az idei forgalom várhatóan meghaladja az egymilliárd dollárt, körülbelül 200 millió dolláros aktívummal. Magyarországról a 80–90-es évek fordulójától 200 millió dollár tőkekihelyezés történt Romániába, döntően a Mol Rt. révén, de nagy befektetései vannak a Richternek, a Zalakerámiának és a Duna-packnak. Ma már körülbelül 3500 cég van jelen Romániában – összegezték Kiskunhalason a magyar üzletemberek találkozóján. (MTI)

A Britannica Hungarica ajándéka. Százhetvenegy teljes Britannica Hungarica Enciklopédiát ajándékoz a határon túli oktatási intézményeknek, könyvtáraknak és tudományos szervezeteknek a Britannica Hungarica Alapítvány a Határon Túli Magyarok Hivatala közreműködésével. Pungor Ernő akadémikus, a Britannica Hungarica Alapítvány kuratóriumának az elnöke „óriási vállalkozásnak” nevezte az enciklopédia magyar nyelvű megjelenését, és örül neki, hogy a könyvek a határon túl a legjobb kezekbe kerülnek. (MN)

Hosszas betegség után meghalt George Harrison, a legendás Beatles együttes tagja. A zenészt elham-

vasztották, és mint a Krisna-hívó halottak hamvait általában, India szent folyójába, a Gangeszbe szórták. Harrison mint a Krisna tudatú hívők Nemzetközi Társaságának egyik tagja, már a hatvanas évek végétől ehhez a vallási mozgalomhoz tartozott.

Mély megrendüléssel nyilatkozott Harrison haláláról Ravi Sankar világhírű indiai szitárművész is, aki megtanította őt a hangszeren játszani. Megemlékezett Harrisonról Haleda Zia bangladesi miniszterelnök asszony is, valamint George W. Bush amerikai elnök, aki fiatal korában rajongott a Beatlesért és aki szerint a liverpooli zenekar az 1946 és 1964 között született nemzedék életének fontos része volt. (MN)

A Parlamentben 2001. december 1-én, szombaton a magyar szellemi élet és kultúra újabb hat kiválósága vehette át, Mádl Ferenc köztársasági elnök jelenlétében, az Orbán Viktor miniszterelnök által adományozott Corvin-láncot.

Az újraalapított kitüntetésben Kallós Zoltán Kossuth-díjas néprajzkutató, Lovász László Wolf-díjas matematikus, Nemeskürty István Széchenyi-díjas irodalomtörténész, Oláh György Nobel-díjas kémikus, Szokolay Sándor Kossuth-díjas zeneszerző és Zsigmond Vilmos Oscar-díjas operatőr részesült.

Orbán Viktor, a kitüntetések átadása előtt, köszöntőbeszédében kiemelte: szükségünk van azokra a kötelekekre, amelyek összetartják a nemzetet. A Corvin-láncot a nemzet szellemi életéért, kultúrájáért legtöbbet tevő személyek kapják, kiknek életműve követendő példaként áll a nemzet előtt. Megjegyezzük, hogy 1941-ben Kelemen Lajos, kolozsvári unitárius elődünk is részesült ebben a kitüntetésben.

Máté Ernő, a Dunántúli Egyházközség lelkésze 2002. január 30-án sikeres második lelkészképző (nagyapói) vizsgát tett a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Fakultásán. A vizsgabizottság tagjai voltak az intézet tanárai, valamint a vizsgabizottságban részt vett Rázmány Csaba püspök és Mikó István főgondnok.

(Szerk.)